

Noora Reinikainen ja Susanna Vasara

TOIMINNALLINEN RYHMÄYTYMINEN ETU-LUOKASSA

Opinnäytetyö

Sosionomi

Joulukuu 2015

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Noora Reinikainen ja Susanna Vasara	Sosionomi	Joulukuu 2015
Opinnäytetyön nimi		
Toiminnallinen ryhmäytyminen ETU - luokassa		43 sivua 6 liitesivua
Toimeksiantaja		
Huutjärven koulu, Pyhtää		
Ohjaaja		
Eija Vikman, Lehtori		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön aihe oli tehdä Pyhtään koulun Etu-luokalle toiminnallisia tuokioita, joiden tarkoitus on tukea luokan ryhmäytymistä. Toiminnallisen opinnäytetyö tarkoitus oli ryhmäytymisessä tukeminen, toiminnallisten tuokioiden rakentaminen ja kehittäminen. Toimintatuokioiden tavoitteena on parantaa oppilaiden positiivista ryhmäytymistä ja tehdä luokasta yhtenäinen. Samalla tarkoitus on lisätä heidän positiivisuuttaan ja itseluottamustaan sekä vahvistaa heidän sosiaalisia taitojaan tuokioiden avulla. Lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, opinnäytetyösämme tämä on ryhmäytyminen.</p> <p>Opinnäytetyö on toiminnallinen, ja se koostuu teoriaosuudesta ja toimintatuokioiden kirjallisesta selityksestä. Tuokioihin käytetty materiaali on saatavissa helposti ja toimintatuokioiden suunnitelmista on liitteet työn lopussa. Opinnäytetyössä käsitellään inklusiivisen opetuksen periaatteita, joka käsittää koulutuksellisen tasa-arvon takaamisen niin, että kaikki oppilaat voivat opiskella samoissa oppimisympäristöissä esiopetuksesta alkaen. Opinnäytetyössä erityistä tukea ja erityisen tuen oppilaita on työssä käsitelty yleiseltä pohjalta, siinä käydään läpi myös mitä on pienryhmäopiskelu. Opinnäytetyö pitää sisällään tietoa ryhmäytymisestä, sekä ryhmän turvallisuuden ja yhteishengen kasvusta. Opinnäytetyössä ryhmäytymisellä tarkoitetaan myös toimintaa, jossa oleellista on ryhmän jäsenten keskinäinen tunteminen, vuorovaikutus, luottamus ja viihtyminen. Tunnetaitoja käydään opinnäytetyössä läpi lyhyesti viiden eri osa-alueen kautta. Toiminnallisuus mahdollistaa eri menetelmien käytön, joka helpottaa ohjausta ja opetusta. Toimintatuokioiden kulusta on raportointi opinnäytetyön lopussa, jossa jokaisesta tuokiosta ja sen kulusta on erillinen selvitys.</p> <p>Oppilaiden havainnointi on opinnäytetyön pohjana käytetty menetelmä. Oppilaiden tuntemukset tuokiosta olivat pääosin positiivisia, mihin opinnäytetyöllä pyrittiin. Tuokioiden aiheet ovat tarpeeksi helpot jokaisen oppilaan toteutuksen ja osallistumisen kannalta. Toimintatuokioiden jälkeen osa oppilaista olisi halunnut tuokioiden vielä jatkuvan. Opinnäytetyön perusteella voidaan ajatella, että toiminnallisten tuokioiden harjoittelu on oppilaista hauskaa ja herättää heissä paljon erilaisia ajatuksia. Havaittavissa on myös ryhmäytymistä oppilaiden välillä. Opinnäytetyö jää kokonaisuudessaan opettajien ja koulunkäynninohjaajien käyttöön.</p>		
Asiasanat		
ryhmäytyminen, vuorovaikutus, toiminnallisuus, erityisluokka, erityislapset, pienryhmä, inklusiivinen opetus		

Author (authors) Noora Reinikainen and Susanna Vasara	Degree Bachelor of social Services	Time December 2015
Thesis Title Functional group gatherings for ETU- class		
Commissioned by Huutjärvi school, Pyhtää		
Supervisor Eija Vikman, Senior Lecturer		
Abstract <p>The subject for the thesis was to make functional group gatherings for ETU- class to the school of Pyhtää. The purpose of the thesis is to support of the class group formation. The purpose of this thesis was to support grouping and to build and develop functional group gatherings. The aim of operating the functional group gatherings was to improve the positive group formation of students and make the class whole. At the same time the purpose was to increase their positivity and self-confidence and to strengthen their social skills. The starting point was description of a real life.</p> <p>In this thesis, it is the grouping. The thesis is functional, which consists of theory and the written part. The material we used in functional group gatherings is easily available and the attachments of documents and plans are in the end of the thesis. The thesis deals with the principle of inclusive teaching, which includes a guarantee of equal opportunity in education so all the students can learn in the same learning environments, from pre-school onwards. Students needing special support are dealt with on a general basis in the thesis and it also explains what small-group learning is. The theoretical part includes information about the grouping, as well as about an increase in the safety and morale of the group. In the thesis grouping also means the activity, which is essential to the mutual knowing of the members of the group, interaction, trust and satisfaction.</p> <p>We go through the emotions in the thesis briefly in five different parts.</p> <p>Functionality allows for the use of different methods, which make the guidance and instruction easier. The report on the progress of the functional group gatherings is found at the end of the thesis.</p> <p>There is a separate statement of each session and its conduct. The method used to develop the thesis is the observation of students. Student's feelings of the functional group gatherings were mostly positive, and that was the mean of the thesis. Subjects of the functional group gatherings are easy enough for each student to implement and participate. After the functional group gatherings some of the students would like to have those functional group gatherings still going. On the basis of the thesis it can be concluded that the functional session exercises are fun and invite reflection in students. We can also see grouping with students. The thesis will be in full use by teachers and school counselors.</p>		
Keywords Team-building, interaction, functionality, special class, special education, small group, inclusive teaching		

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
3	ETU-LUOKKA.....	8
4	OPINNÄYTETYÖN KÄSITTEET.....	11
4.1	Inklusivinen opetus	11
4.2	Erityisopetus	12
4.2.1	Tehostettu tuki.....	13
4.2.2	Erityinen tuki.....	14
4.3	Ryhmäytyminen.....	15
4.4	Toiminnallinen ryhmä.....	18
4.5	Vuorovaikutus	19
4.6	Sosiaaliset taidot.....	20
4.7	Tunnetaidot.....	21
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	23
5.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	23
5.2	Lapset ja toiminnallinen tutkimus	24
6	OPINNÄYTETYÖN ETENEMINEN.....	26
7	OPINNÄYTETYÖN SUUNNITELMA	27
8	TOIMINTATUOKIOISSA KÄYTETYT VÄLINEET	28
8.1	Vahvuuskortit	28
8.2	Terapiapallo	28
8.3	Kuvat	29
8.4	Keskustelu ja kirjoitus	30
9	TOIMINTATUOKIOT.....	30
9.1	Ensimmäinen tuokio	31
9.2	Toinen tuokio	32

9.3	Kolmas tuokio	34
9.4	Neljäs tuokio	36
9.5	Oppilaiden antama palaute	37
10	POHDINTAA.....	38
	LÄHTEET.....	41

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Ensimmäisen tuokion suunnitelma

Liite 3. Toisen tuokion suunnitelma

Liite 4. Kolmannen tuokion suunnitelma

Liite 5. Neljännen tuokion suunnitelma

Liite 6. Oppilaiden kuvakollaasit

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön lähtökohtana oli tehdä Pyhtään koulun Etu- luokalle toiminnallisia tuokioita, joilla tuetaan luokan ryhmäytymistä. Opinnäytetyössä käsitellään sitä, miten toiminnallinen ryhmäytyminen Pyhtään Etu-luokassa järjestetään. Näiden tuokioiden tavoite oli saada luokan oppilaat toimimaan yhtenä ryhmänä, kasvattaa oppilaiden luottamusta itseensä ja toisiin sekä omaan toimintaansa. Tässä työssä kerrotaan Etu-luokasta ja sen yleisistä tavoitteista. Inklusiivista opetusta, erityistä tukea ja erityisen tuen oppilaita on työssä käsitelty yleiseltä pohjalta, sekä siinä käydään läpi mitä on pienryhmäopiskelu. Aikataulullisesti opinnäytetyö aloitettiin jo marraskuussa 2014. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua joulukuuhun 2015 mennessä.

Pyhtään opetustoimi tarjoaa monipuolisia ja laadukkaita palveluja ympäristöä kunnioittaen, kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta edistäen. Etu – luokka on Pyhtään kunnan koulujen yhteinen luokka, jossa annetaan tehostettua tai erityistä tukea oppilaille, joille oman opetusryhmän tukitoimet eivät ole riittäviä. Erityisopetuksen pienryhmä on tarkoitettu lapsille, joilla on erityisen tuen tarvetta monilla eri osa-alueilla. Erityisen tuen tarpeessa olevia oppilaita ovat esimerkiksi dysfasian kirjoon kuuluvat lapset tai käytöshäiriöiset lapset.

Opinnäytetyössämme ryhmäyttämällä tarkoitetaan erilaisiin tehtäviin pohjautuvaa toiminnallista tekemistä, jolloin ryhmän turvallisuus ja yhteishenki vähitellen kasvaa. Ryhmäytymisellä tarkoitetaan myös toimintaa, jossa oleellista on ryhmän jäsenten keskinäinen tunteminen, vuorovaikutus, luottamus ja viihtyminen. Toiminnallisuus mahdollistaa eri menetelmien käytön, joka helpottaa ohjausta ja opetusta. Toiminnallinen tekeminen ei ole vain ajanvietettä, vaan eri menetelmien kautta opitaan kuuntelemaan, puhumaan ja toimimaan ryhmässä. Ryhmäytymistä ja toiminnallista ryhmää on työssä käsitelty myös yleisellä tasolla.

Vuorovaikutus on ensisijaisesti merkitysten vaihtamista. Vuorovaikutteisen viestinnän onnistumiseen vaikuttaa myös jokaisen lapsen itseilmaisun taso. Sosiaalisissa taidoissa keskeistä on, että ihminen kykenee tutustumaan toisiin henkilöihin, tulemaan toimeen heidän kanssaan ja olemaan luonteva heidän seurassaan. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ystävyssuhteisiin he tarvitsevat apua ja tukea kasvattajalta. Oppilaiden ollessa pitkään yhdessä heidän vä-

lilleen alkaa muodostua erilaisia suhteita. Tunnetaidot esitellään opinnäytetyössä lyhyesti läpi viiden eri osa-alueen kautta.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jossa järjestetään jonkinlainen todellinen tapahtuma. Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoitus oli ryhmäytymisessä tukeminen, toiminnallisten tuokioiden rakentaminen ja kehittäminen. Lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen; opinnäytetyössämme tämä on ryhmäytyminen, jossa tapahtumat muovaavat toinen toisiaan. Toiminnan käsitteellä ei tarkoiteta toimintatutkimuksessa pelkästään mitä tahansa toimintaa, vaan nimenomaan sosiaalista toimintaa, ja tavoitteena on kehittää ihmisten yhteistoimintaa.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyön lähtökohtana oli tehdä Pyhtään koulun Etu-luokalle toiminnallisia tuokioita, joilla tuetaan luokan ryhmäytymistä. Etu-luokassa on seitsemän erityistä tukea tarvitsevaa oppilasta. Jokaisella on omat haasteensa oppimisessa ja käyttäytymisessä. Oppilaat ovat hyvin eritasoisia ja ikäjakauma on 8 – 14 vuotta. Tarkoituksenamme oli käydä koululla neljä kertaa pitämässä noin tunnin kestävä ryhmätuokio, toteutus olisi kerran viikossa. Näiden tuokioiden tavoite oli saada luokan oppilaat toimimaan yhtenä ryhmänä, kasvattaa oppilaiden luottamusta itseensä, toisiin sekä omaan toimintaansa. Jokainen tuokio oli erilainen ja toimi erilaisen teeman mukaan, mutta oli jatkoa edelliselle tuokiolle. Tuokioita suunnitellessa meidän tuli ottaa huomioon oppilaiden erilaiset haasteet, jotta tuokiot onnistuisivat jokaisen oppilaan kohdalla.

Pyhtää on Suomen kunnista yksi vanhimpia, ikää Pyhtäälle on kertynyt läheemmäs 700 vuotta. Kunnan pinta-ala on 780 neliökilometriä. Asukasluku vuoden 2014 lopussa oli väestörekisterikeskuksen tilaston mukaan 5358. Kunnan väestöstä ruotsinkielisiä on noin kahdeksan prosenttia, joten Pyhtää on Suomen itäisin kaksikielinen kunta. Pyhtään kunnan alueeseen kuuluu neljä koulua. Huutjärven kouluun kuuluu ala- ja yläkoulu, sekä esiopetus. Huutjärven koulussa on n. 500 oppilasta. (Pyhtään kunta.)

Opinnäytetyössämme ryhmäytymisellä tarkoitetaan erilaisiin tehtäviin pohjautuvaa toiminnallista tekemistä, jolloin ryhmän turvallisuus ja yhteishenki vähitellen kasvaa. Ryhmäytymisessä on tärkeä selvittää, missä vaiheessa ryhmän

kehitys on ja kuinka turvallisesti oppilaat tuntevat olonsa ryhmässä toimimisen. Oppilaiden käytöksestä voi päätellä onko ryhmä turvallinen. Jos ryhmässä voi ilmaista itseään vapaasti ilman, että sitä kukaan vähättelee, niin siitä tietää, että ryhmän on turvallinen.

Halu kuulua samankaltaisten ryhmään on lapselle luonteenomaista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ryhmässä olisi vain toistensa kaltaisia yksilöitä, jotka kaikki käyttäytyvät samalla tavalla. Ryhmään kuulumisen voi olla vaikeaa oppilaille, jotka ovat hiljaisia ja syrjäänvetäytyviä yksilöitä. Aggressiivisesti käyttäytyvät oppilaat eivät myöskään onnistu pysymään ryhmässä ilman sovitteluvia yksilöitä, jotka lisäävät ryhmän sisäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ryhmä muodostuu yksilöistä, jotka täydentävät toisiaan, ja heidän tapa olla vuorovaikutuksessa on sovittavissa yhteen. Oppilaat tuovat ryhmään sen tarvitsemia vahvuuksia ja voimavaroja: taitoja, tietoa, luovuutta, sosiaalista tukea ja arviointikykyä. Ryhmään tuomiensa voimavarojen mukaisesti oppilaat ottavat ja saavat erilaisia rooleja ja tehtäviä ryhmässä. Yksilöiden tarjoamissa voimavaroissa on havaittavissa myös selkeitä eroja. Ryhmän muodostuessa oppilaille selkeytyvät yhteiset päämäärät, joihin jokainen jäsen sitoutuu. Yhteisesti ryhmässä käytetään myös hyväksytyjä keinoja, joilla saavutetaan päämääriä. Oppilaiden tulisi tuntea itsensä hyväksytyksi ainakin jossakin ryhmässä. Opetustilanteissa olisi hyvä pyrkiä hajottamaan aggressiivisesti käyttäytyviä ryhmiä ja vastaavasti tukea hyvin toimivia ryhmiä, sekä auttaa ryhmien ulkopuolelle jääneitä löytämään oma turvallinen paikkansa ryhmässä. (Opetushallitus 2009.)

3 ETU-LUOKKA

Etu-luokka on Pyhtään kunnan koulujen yhteinen luokka, jossa annetaan tehostettua tai erityistä tukea oppilaille, joille oman opetusryhmän tukitoimet eivät ole riittäviä. Etu-luokassa opetus noudattaa Pyhtään kunnan opetussuunnitelmaa. Jokaiselle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma tai HOJKS – henkilökohtaisen opetuksenjärjestämistä koskeva suunnitelma. Oppilaaksi luokalle otetaan oppilashuoltoryhmän kautta, opettajien ja kodin ja koulun välisen yhteistyön pohjalta.

Ensisijaisena tavoitteena Etu-luokassa on oppilaan koulunkäynnin perusvalmiuksien vahvistaminen. Perhetyö kuuluu olennaisena osana Etu-luokan toimintaan.

Pyhtään kunnan internetsivuilla on määritelty Etu-luokka tavoitteet seuraavallisesti:

- *oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin selkiytyminen*
- *oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittäminen*
- *oppilaan henkilökohtaisten vahvuuksien ja vaikeuksien huomioiminen opetuksessa*
- *vanhemmuuden tukeminen*
- *oppilaan muun lähiverkoston tukeminen oppilaan kasvun, oppimisen ja kehityksenturvaamiseksi*

Tavoitteena on, että oppilas:

- *tulee kouluun sovittuna aikana*
- *huolehtii koulutavaroistaan*
- *asettuu omalle työskentelypaikalleen*
- *antaa toisille oppilaille työrauhan*
- *hyväksyy muiden lasten läsnäolon ryhmässä*
- *odottaa vuoroaan*
- *tekee / osaa tehdä itsenäisesti koulutehtäviään*
- *osaa arvioida omaa koulutyötään*
- *oppimisen taidot vahvistuvat*

Keskeisenä tavoitteena on, että oppilas:

- *ottaa vastaan opetusta ja ohjausta*
- *on vuorovaikutuksessa muiden oppilaiden ja henkilökunnan kanssa asiallisesti*
- *ottaa vastuun tekemisistään ja suostuu ristiriitatilanteiden selvittelyyn*

Opetus

- *Opetuksesta vastaa erityisluokanopettaja yhteistyössä koulunkäynninohjaajien kanssa*
- *opetuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä muiden opettajien ja moniammatillisen työntekijäverkoston kanssa*
- *Etu-luokan toiminnasta vastaavat työntekijät muodostavat Etu – tiimin, joka suunnittelee, arvioi ja kehittää tarkemmin ryhmän toimintaa*
- *oppisisällöt muodostuvat oman luokka-asteen keskeisten tavoitteiden mukaisesti sekä opetussuunnitelmaan liittyvistä aihekokonaisuuksista*
- *opetus on osittain kokonaisopetusta*
- *oppilaalle luodaan yksilöllinen, strukturoitu ja turvallinen oppimisympäristö (selkeät säännöt ja rajat, yhteisölliset tilanteet, tilanteiden purku)*
- *kuntouttavasta toiminnasta vastaavat kuraattori, sosiaaliohjaaja ja psyykkari*
- *kuntouttavan toiminnan suunnitelmasta vastaa kuraattori*
- *toiminta on sekä yksilö- että ryhmätoimintaa*
- *toiminnalle on varattu oma aika oppilaan viikoittaiseen työjärjestykseen*
- *perhetyö keskittyy oppilaan koulunkäynnin tukemiseen ja vanhempien kanssa tehtävään tiiviiseen yhteistyöhön, toteutuksesta vastaa sosiaaliohjaaja*
- *Etu-tunnit ovat koko ryhmän vuorovaikutustunteja*
- *harjoitellaan ratkaisukeskeisillä menetelmillä ryhmässä olemista ja pe-lisääntöjä*
- *harjoitellaan tunteiden käsittelyä sekä tapoja selvittää erilaisia konflik-teja*
- *yhteisöllisyys korostuu* (Etu-luokka)

4 OPINNÄYTETYÖN KÄSITTEET

4.1 Inklusivinen opetus

Suomessa pyritään opetuksen järjestämisessä noudattamaan inklusiivisen opetuksen periaatetta. Tämä tarkoittaa, että lapsen opetus pyritään järjestämään omassa lähikoulussa riittävin tukitoimin. Jos lähikoulun tarjoamat tukitoimet eivät ole riittävät, lapsi siirtyy kunnan toiseen kouluun, jossa on tarjolla koulunkäyntiin ja oppimiseen tarvittavat tukimuodot. (Lukimat.)

Inklusiivisen opetuksen periaatteena on koulutuksellisen tasa-arvon takaaminen niin, että kaikki lapset voivat opiskella samoissa oppimisympäristöissä esiopetuksesta alkaen. Yhteinen koulu kaikille on tavoitteena. Opetuksen yksilöllistäminen, lapsen tarvitsema erityinen tuki ja erilaisien pienryhmien käyttö takaa hyvän oppimisympäristön jokaiselle oppivelvolliselle. (Jamk 2015.)

Inklusiivisella eli osallistavalla opetuksella tarkoitetaan sitä, että opetus järjestetään niin, että jokainen oppilas saa oppimiselle tarvitsemansa tuen oikeaan aikaan. Inklusiivisessa opetuksessa on luokahuoneessa tarvittaessa enemmän kuin yksi aikuinen ja luokka koko on pieni. Kaikissa tapauksissa tukitoimet ja ongelmiin puuttuminen on aina hyvä suunnitella ja toteuttaa moniammatillisesti ja yhteistyössä huoltajien kanssa. Koulussa yhteisöllisyys tukee niin oppilaita, oppilaiden perheitä kuin opettajia. Lähtökohtana on opetusryhmän sekä kunkin oppilaan oppimis- ja kehitystarpeet ja vahvuudet. Koulunkäynnin ja oppimisen tukeminen on yhteisöllistä ja oppimisympäristöön liittyviä sekä yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Tukea ja opetusta suunniteltaessa on huomioitava, että tuen tarve voi vaihdella jatkuvasta tuesta tilapäiseen tukeen tai useamman tukimuodon tarpeesta yhden tukimuodon tarpeeseen. Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus onnistua omassa oppimisessa ja kehittyä oppijana. Koulutyössä tulee ottaa huomioon monenlaiset oppijat ja oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tavat sekä oppilaiden kulttuuristausta. Oppilaita kannustetaan vastuullisuuteen ja aloitteellisuuteen, heille annetaan onnistumista edistävää ohjausta ja tukea sekä tarjotaan haasteita kehittymiselle. Huomiota tulee erityisesti kiinnittää oppimisvaikeuksien ja oppimisen esteiden varhaiseen tunnistamiseen. Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Sen kuka järjestää opetuksen tulee huolehtia, että oppilaan oikeus tukeen voi toteutua käytännössä. Tuen tar-

peen havaitsemiseksi oppilaan tarpeita tulee arvioida jatkuvasti ja aloittaa tuen antaminen riittävän varhain. (Peda.net 2013.)

Pyhtään kunnan koulujen inklusiivinen opetus on keskitetty Huutjärven kouluun, jossa Etu-luokka toimii. Muissa kunnan kouluissa ei tällaista opetusta tässä mittakaavassa anneta. Etu-luokka on mielestämme erittäin haasteellinen, koska kaikki oppilaat ovat eritasoisia ja ikäisiä. Uskoisimme, että Etu-luokan toimintaa ja laajentamista voisi kehittää. Tällä hetkellä Etu-luokassa ei esimerkiksi ole vaikeasti kehitysvammaisia oppilaita, ja tietämyksemme mukaan he suorittavat oppivelvollisuutensa Kotkassa Mussalon koulussa.

Mielestämme on eettisesti hyväksyttävää, että erityisopetuksen oppilaat ovat sijoitettuna perusopetuksen kanssa samoihin tiloihin. Näin perusopetuksen oppilaat oppivat hyväksymään erityistä tukea tarvitsevia oppilaita ja tutustumaan heihin. Myös erityistukea tarvitsevat oppilaat tuntevat olonsa hyväksytyksi ollessaan osa yhteistä koulua.

4.2 Erityisopetus

Vuonna 1998 perusopetuslaki ja koululainsäädäntö uudistuivat ja sen tarkoituksena on turvata kaikille oppivelvollisille koulutuksellinen tasa-arvo ja yhdenvertaiset koulutuspalvelut. Erityisopetus on Suomessa kehittynyt kehitysvammaisten erityiskouluista laaja-alaisen erityisopetuksen kautta erilaisten tukimuotojen yhdistelmään. (Opetusministeriö 2007.)

Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai niiden aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos lääkärintutkimusten perusteella ilmenee, että opetusta ei sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön vuoksi voida antaa oppilaalle muuten. (Perusopetuslaki 21.8.1998/628 17.§)

Erityisopetuksen pienryhmä on tarkoitettu oppilaille, joilla on erityisen tuen tarvetta monilla eri osa-alueilla. Erityisopetuksen pienryhmä on niin sanottu erityisluokka, joka on tunnetumpi nimitys arkikielessä. Pienryhmässä oppilas saa enemmän aikuisen tukea kuin suuremmassa ryhmässä sekä opetuksen sisälöt ja menetelmät on helpompi suunnata oppilaan tarpeiden mukaan. Pien-

ryhmä on ryhmä, jossa opiskelee kerrallaan noin 4–10 oppilasta erityisopettajan johdolla. Pienryhmä voi olla yleisopetukseen kuuluva ryhmä, jolloin siinä opiskelee osa-aikaisesti erityisopetusta tarvitsevia oppilaita sekä erityistä tukea joissakin oppiaineissa saavia oppilaita. (Lukimat.)

Pyhtään kouluilla on käytössä kolmiportainen tuki, josta on kuva 1.

KOLMIPORTAINEN TUKI

Pedagoginen arvio		Pedagoginen selvitys
Yleinen tuki		Erityinen tuki
Tehostettu tuki		Erityisen tuen päätös
Oppimissuunnitelma		HOJKS
<ul style="list-style-type: none"> - Eriyttäminen. - Tukiopetus. - Osa-aikainen erityisopetus. - Samanaikaisopetus. - Joustavat ryhmittelyt. - Avustajapalvelut. 		<ul style="list-style-type: none"> - Kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea. - Järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. - Käytössä kaikki perusopetuksen tuen muodot. - Oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää erityisen tuen päätöstä.
<ul style="list-style-type: none"> - Vahvempaa ja pitkäjänteisempää. - Tukee suunnitelmallisesti oppilaan oppimista ja ehkäisee ongelmien kasvamista ja kasaantumista. - Kaikkia perusopetuksen tukimuotoja. 		

Kuva 1. Kolmiportainen tuki (Peda.net)

4.2.1 Tehostettu tuki

Tehostetulla tuella tuetaan oppilaan kasvua, oppimista ja ehkäistään oppimiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai kehitykseen liittyvien ongelmien monimuotoistumista ja kasautumista. Tehostettua tukea annetaan oppilaalle silloin, kun yleinen tuki ei riitä. Tehostettu tuki suunnitellaan yksilökohtaisesti oppilasta varten. Tehostettu tuki on vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, pois lukien erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Pyhtään kouluissa oppilaan siirtyminen tehostettuun tukeen, tehostettuun tukeen kuuluva oppimissuunnitelma sekä oppilaan siirtyminen takaisin yleiseen tukeen käsitellään oppilashuoltoryhmässä tai opettajan tai opettajien ja erityisopettajan välisenä moniammatillisena oppilashuoltotyönä. Tehostetussa tuessa korostuvat oppilashuollon osuus, osa-aikainen erityisopetus, joustavat opetusryhmät, opintojen yksilöllinen ohjaus sekä yhteistyö kodin kanssa. (Huutjärvi 2015.)

4.2.2 Erityinen tuki

Perusopetuslain mukaan erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja oppilaan tarvitsemasta muusta koulunkäyntiin liittyvästä tuesta. Laki määrittää kuntien tarjoamaan erityistä tukea sitä tarvitseville oppilaille. Jos omassa kunnassa ei ole tällaista palvelua, on sitä tarjottava lähikunnassa tai järjestettävä omaan kuntaan tarvittavat palvelut. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Erityisen tuen tarpeessa olevia oppilaita ovat esimerkiksi dysfasian kirjoon kuuluvat lapset tai käytöksen häiriön omaavat lapset. Myös erilaiset kehitysviivästymät ja tunnetaidottomat lapset voivat saada erityistä tukea. Etu-luokalle voidaan myös siirtää oppilas, jos huomataan, etteivät hänen koulutaidot onnistu yleisopetuksen piirissä. Erityislapsi-käsitettä käytetään lyhennyksenä erityisen tuen tarpeessa olevasta lapsesta lähinnä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Päätös erityisestä tuesta voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista, jos lääketieteellisen tai psykologisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetus ei kehityksen viivästymän, vamman, tunne-elämän häiriön, sairauden tai muun vastaavan erityisen syyn perusteella voi toteutua tavalliseen tapaan. Erityisen tuen tarve voi muuttua, poistua tai lisääntyä tuen saannin aikana. Oppilas voi siirtyä silloin erityistuen piiristä tehostetun tuen tai yleisopetuksen piiriin. Tavoite on turvata jokaiselle oppilaalle oikea-aikainen tuki koulunkäyntiin ja oppimiseen. Erityisessä tuessa järjestetään erityisopetus ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla. Erityisen tuen antamiseksi tulee opetuksen järjestäjän tehdä kirjallinen päätös. Ennen päätöksen tekemistä on kuitenkin kuultava oppilasta ja oppilaan huoltajaa tai laillista edustajaa. (Huhtanen 2011, 107 – 108.)

Oppilas tarvitsee erityistä tukea, kun oppimisen ja kehityksen edellytykset ovat heikentyneet. Tarpeen arvioivat opettaja ja oppilashuoltoryhmä yhdessä huol-

tajan kanssa, kun lapsella on oppimiseen liittyviä riskitekijöitä tai kun lapsi tarvitsee psyykkistä tai sosiaalista tukea. (Herttuainen & Parikka 2010,10.)

Sellaiset oppilaat tarvitsevat erityistä tukea, joiden kehitys, kasvu ja oppimisedellytykset ovat heikentyneet. Lisäksi erityisen tuen piiriin kuuluvat oppilaat, jotka tarvitsevat sosiaalista tai psyykkistä tukea. Oppilaat, joilla on oppilashuollon ja opetuksen asiantuntijoiden tai huoltajan mukaan kehityksessään oppimiseen liittyviä riskitekijöitä kuuluvat myös erityisen tuen piiriin. Erityisen tuen ja yleisen raja on liukuva. Erityistä tukea tarvitsevilla oppilailla on myös oikeus yleiseen tukeen. Heille tuki muokataan sopivien erityistarpeiden mukaan, mikä kohdistetumpaa ja samalla laaja-alaisempaa tuen tarjoamista. Tuen tarjoamisen lähtökohtana on se, että kaikkia oppilaita kohdellaan tasavertaisina ja jokaisen oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin koulussa reagoidaan tasapuolisesti. Opiskelu ja sen tuki merkitsee oppilaan oppimisen esteiden poistamista kuin hänen lahjakkuutensa tukemista. Oppilaalle, jolla on vain lieviä sopeutumis- tai oppimisvaikeuksia ja joka tarvitsee muun opetuksen yhteydessä erityistä tukea oppimisen parantamiseksi, tulee antaa osa-aikaista erityisopetusta. Erityisopetusta joka on osa-aikaista, annetaan aina muun opetuksen ohessa pienryhmässä, yksilöllisesti tai samanaikaisopetuksena. Se tulee niveltää tavoitteellisesti oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Tarpeen vaatiessa oppilaalle tehdään oppimissuunnitelma, joka laaditaan yhteistyössä huoltajan, opettajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet ja hänen yksilölliset kehitys- sekä oppimistarpeensa. Jos opiskelu muun opetuksen yhteydessä ei jostain syystä onnistu, opetus tulee järjestää joko osittain tai kokonaan erityisopetuksen ryhmässä. Tavoitteena on tukea opiskelua niin, että yleisen oppimäärän tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Jos käy niin, että oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta yleisen oppimäärän tavoitteita, silloin oppimäärä yksilöllistetään. (Opetusministeriö 2007.)

4.3 Ryhmäytyminen

Ryhmän kehittymistä kutsutaan ryhmäytymiseksi. Ryhmäytymisprosessi on pitkä tapahtuma, jonka alkua ja loppua on mahdotonta määrittää. Ryhmä rakentuu vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen opettelulla. (Toivakka & Maasola 2011, 36)

Meidän kohderyhmänä olevat oppilaat ovat ryhmänä luokka, jolla on oma luokkatila ja yhteinen erityisopettaja. Muuten heillä on jokaiselle itselleen laa-

dittu opetussuunnitelma tai oppimissuunnitelma. Heidän ikäjakaumansa ja kehittymistasonsa ryhmäytymisen näkökulmasta on haasteellinen, koska jokainen oppilas etenee oman suunnitelman mukaisesti eikä varsinaisia kohdennettuja yhteisprojekteja voida luokkana tehdä. Onneksi kyse on kuitenkin pienryhmästä ja oppilaista, joille ryhmäytymis-, vuorovaikutus- ja tunnetaitojen opettelu ja harjaannuttaminen on osa Etu-luokan toimintaa.

Ryhmäytymisellä tarkoitetaan toimintaa, jossa oleellista on ryhmän jäsenten keskinäinen tunteminen, vuorovaikutus, luottamus ja viihtyminen. Ryhmäytymisprosessi alkaa siitä, kun ryhmän jäsenet oppivat tuntemaan toisensa hyvin. Prosessi vie aikaa ja tähtää luottamukselliseen ilmapiiriin ja todelliseen yhteistoimintaan. Koulumaailmassa ryhmä on joukko lapsia, jotka tunnistavat toisensa ja kokevat kuuluvansa samaan ryhmään. Tunne ryhmään kuulumisesta ja onnistumisen kokemukset ovat positiivisia vaikuttajia elämässä. (Mastohjus)

Meidän opinnäytetyössämme ryhmäytyminen tehtiin toiminnallisilla tuokioilla, jonka aikana oppilaiden ryhmässä kokemaan turvallisuutta ja innostusta kasvatettiin. Ryhmän ohjaajina meidän piti olla valppaana koko ajan ja seurata ryhmän toimintaa ja käyttäytymistä. Tarpeen vaatiessa me mietimme, ollaanko menossa oikeaan suuntaan, jotta ryhmäytyminen onnistuu, vai tuliko meidän muuttaa tehtävän suuntaa. Meidän ohjaajien tehtävä oli valaa innostusta ryhmähengen luomiselle ja kivan asian tekemiselle.

Ryhmähengen luominen koulumaailmassa, jossa korostetaan yleensä yksilön suoriutumista, on tärkeää. Ryhmän luottamus ja yhteisöllisyys on sen peruspiiri. Käytännössä tämä tarkoittaa mukavaa ja innostunutta luokkahenkeä.

Ryhmän ohjaajalla on tärkeä rooli ryhmän muotoutumisen kannalta. Hänen tehtävänä on ryhmän kehittymisen tukeminen ja edistäminen. Ryhmän ohjaaja arvostaa ryhmänsä jäseniä ja auttaa heitä kunnioittamaan ja arvostamaan toisiaan. Tärkeä osa ryhmän ohjaajan tehtävä on auttaa ryhmänsä oppilaita ratkomaan keskinäisiä erimielisyyksiä rakentavasti.

Turvallisuutta ja tyytyväisyyttä rakennetaan ryhmässä näillä periaatteilla (Mastohjaus):

- Toiminnalliset menetelmät ryhmäytymisessä. Tehdään yhdessä, eikä vain ohjaaja ole äänessä.
- Tavoitteena on kunnioittava ilmapiiri ja ryhmä. Ketään ei saa kiusata, eikä nolata.
- Ryhmäytymistä tukevilla harjoitteilla, joissa tutustutaan toisiin, harjoitellaan ongelmanratkaisua ja lisätään luottamusta.

Keltikangas-Järvisen (2010 a, 59) mukaan vaikutus sosiaalisen käyttäytymisen oppimiseen on tunnettua. Sen sijaan vaikutus muuhun persoonallisuuden kehitykseen, kuten identiteetin ja itsetunnon, kehitykseen on ollut vähemmän tunnettua. Lapsi tarvitsee koko kehitysvuosien ajan varhaiseen aikuisuuteen asti vertaisryhmää kehityksensä tueksi. Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä tärkeämpää on, että lapsi kuuluu koossapysyvään ja selkeärajaiseen ryhmään, kuten koulumaailmassa omaan luokkaansa, jossa harjoitellaan sosiaalisia taitoja sekä kasvetaan yhdessä ryhmänä.

Jos oppilas ei tunne hallitsevansa tiettyjä taitoja, voi hän tuntea alemmuuden tunnetta. Uudet taidot lisäävät tavallaan oppilaan itsenäisyyttä ja tuottaa vastuuntuntoa, joka puolestaan vahvistaa omanarvontuntoa. Oppilaan tulee huomata, ettei hän ole joka asiassa hyvä, mutta hän voi paikata tätä jonkun toisen alueen paremmalla suorituksella. Ratkaisevaa siinä, miten oppilas suoriutuu, on ympäristön vaikutus. Tunnustus, kiitos ja positiivinen palaute ovat tärkeitä onnistumisen kannalta. Erityistukea tarvitsevan oppilaan epäonnistuminen koulumaailmassa luo negatiivista minäkäsitystä ja heikentää itsetuntoa. Koulumaailmassa taiteellisen ilmaisun eri muotoihin liittyy myös kädentaito, joka motivoi oppilasta oppimaan ja lisää hänen omanarvontuntoa. Motivoituminen, ahkeruus ja innokkuus ovat niitä tunteita, jotka auttavat oppilasta kiinnostamaan tekemiseen. Harrastuksen ohjaamisen ja kädentaiteiden harjaannuttaminen esimerkiksi sijoittamalla se koulupäivään antaisi mahdollisuuksia erilaisien taitojen oppimiseen. (Pulkkinen 2002, 117–118.)

Mielestämme nimenomaan erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ryhmäytymisen koulumaailmassa ajaa heidän etua siinä, että he oppivat toimimaan luokkana paremmin kuin sellainen luokka, joka ei ole kunnolla ryhmäytynyt. Erilaisilla harjoitteilla voidaan tukea ryhmäytymistä, kuten mekin tässä opinnäytetyössämme olemme pyrkineet tuomaan esille. Uusien ryhmien aloittaessa toiminta, olisi mielestämme tärkeää, että heti alussa panostettaisiin ryhmäytymiseen enemmän kuin muuhun toimintaan. Kun oppilaat alussa heti ryhmäytyvät, he jatkossa toimivat ryhmänä, joka kunnioittaa toisia ja heidän oppimis- motivaatiokin voi olla korkeampi. Keltikangas-Järvinenkin (2010, 218) sanoo, että kognitiivisia taitoja voi opettaa ryhmässä yksilöllisesti eikä yhden oppilaan oppimiseen vaikuta se, miten toiset oppivat ympärillä. Kun sosiaalisia taitoja opetetaan toisten käyttäytyminen ympärillä, vaikuttaa se siihen miten yksilö oppii. Sosioemotionaalisessa kehityksessä kaveripiiri vaikuttaa koko ajan ja tuo sellaista mukanaan johon opettajakaan ei voi vaikuttaa.

4.4 Toiminnallinen ryhmä

Toiminnallisuus mahdollistaa eri menetelmien käytön, joka helpottaa ohjausta ja opetusta. Ryhmissä on yleensä erilaisia osallistujia ja oppilaat oppivat ja sisäistävät asioita eri tavalla. Toiminnallisuus mahdollistaa eri oppimistyylien ja aisti-kanavien käytön. Oppilaan oma kokemus auttaa muistamaan ja oivalta- maan asioita toisista, ympäristöstä ja itsestään. Nämä auttavat oppilasta vuoro- vaikutustaitojen kehittämisessä. Toiminnallisuus lisää ryhmän yhteenkuulu- vuutta ja yhteishenkeä. Kaikessa toiminnallisessa tekemisessä on tavoite, jo- hon pyritään. Toiminnallinen tekeminen ei ole vain ajanvietettä, vaan niissä opitaan kuuntelemaan, puhumaan ja toimimaan ryhmässä. Niissä opetellaan myös toisten huomioimista, yhteistyötä, vuorovaikutustaitoja, esiintymistä, mielikuvituksen käyttöä ja eläytymistä. Kun ryhmä on kunnolla tutustunut ja luottaa toisiinsa, voidaan siinä käsitellä myös vaikeita asioita, kuten kiusaa- mista tai syrjimistä. Ryhmässä jokaisella on oma vastuu omasta toiminnasta ja yhteistyön sujumisesta. Toiminnalliset menetelmät kehittävät itsetuntoa ja itse- tuntemusta. (Leskinen 2009, 13.)

Merkityksellistä toiminnallisessa osallistumisessa on se, tuntee ko lapsi tule- vansa kohdatuksi yksilönä ja aktiivisena toimijana, vai tuen tarvitsijana, joka on osallistumisen kohteena. Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan osallistumisel- le ja toiminnalle antavat tukea toimintakäytännöt ja merkitykset, jotka voivat

edistää oppilaan toiminnallista osallistumista tai rajoittaa sitä. Oppilaan ohjaamisen tulisi olla sitä, että hänet hyväksytään ehdoitta kuitenkin antaen rakentavaa palautetta kaikista hänen toimistaan esim. käyttäytymisestä. Oppimisen ja toiminnan perustana on turvallisuus, jos oppilas pelkää voi oppiminen estyä. Oppilas joka tulee hyväksytyksi omana itsenään kasvaa oma-aloitteiseksi, silloin hän kokee olonsa turvalliseksi. Oppilas saa silloin tilaisuuksia tutkia ympäristöä, luomalla ja keksimällä uusia asioita sekä tyydyttää uteliaisuuttaan. Oppilaan aktiivisuus edellyttää, että häntä kuunnellaan ja hänen sanomastaan ollaan kiinnostuneita. (From & Koppinen 2012, 17–25.)

Opinnäytetyössämme pidimme toimintatuokioiden purkamista erittäin tärkeinä siksi, että sekä positiivisten kuin negatiivistenkin tunteiden purkaminen auttaa oppilasta ryhmäytymään ja luo turvallisuuden tunnetta kuulua ryhmään. Myös oppilaiden pettymys ja ärtymys ja niiden esiin tuominen auttaa oppilasta ja ryhmää ymmärtämään paremmin toisten tunnereaktioita.

Oppilasryhmän toiminnalliseen osallistumiseen mahdollistavat tekijät joko rajoittavat tai edistävät osallistumisen toteutumista. Nämä vaikuttavat vuorovaikutuksen toteutumiseen toiminnassa. Ryhmän ja yksilöllisten tekijöiden niveltyminen yhdistää samalla ryhmän ja yksilön tuen tarpeen. Ryhmän toimintamuodot ja tavoitteet ovat ryhmään liittyviä tekijöitä. Kyseiset tekijät samalla kuvaavat toiminnallisen osallistumisen toteutumista ryhmän sekä yksilöllisen tavoitteiden kohdatessa eri tavoin. Parhaimmillaan toteutuessaan toiminnallisen ryhmän yhteiset tavoitteet saavutetaan. (From & Koppinen 2012, 65.)

4.5 Vuorovaikutus

Vuorovaikutus on ensisijaisesti merkitysten vaihtamista. Vuorovaikutus rakentuu sosiaalisesti. Lapset oppivat jo varhain tunnistamaan ja aistimaan vuorovaikutuksen neljä perusmuotoa, aggressiivisen ja ystävällisen sekä dominoivan ja alistavan. (From & Koppinen 2012, 79.)

Vuorovaikutteisen viestinnän onnistumiseen vaikuttaa myös jokaisen lapsen itseilmaisun taso. Itseilmaisuuksiin kuuluu mm. omasta puolesta puhuminen, tulkintojen ilmaiseminen, tavoitteiden ja pyrkimysten ilmaiseminen, aistihavaintojen ilmaiseminen, tunteiden ilmaiseminen ja toiminnan ilmaiseminen. (From & Koppinen 2012, 26 – 27.)

Mitä varhaisemmassa vaiheessa pystytään vaikuttamaan lapsen ja hänen ympäristön väliseen vuorovaikutukseen, sitä paremmat mahdollisuudet lapsella on positiivisiin vuorovaikutuskokemuksiin (Launonen 2007, 49). Lapsen positiiviset kokemukset siitä, että hänet hyväksytään sellaisena kuin hän on, auttavat ja tukevat häntä jatkossa itse positiiviseen vuorovaikutukseen.

Jotta lapsi voisi keskittyä harjoittamaan vuorovaikutustaitojaan ja voisi rauhas-
sa havainnoida ympäristöään, on olennaista että hän voi tuntea olonsa turval-
liseksi (From & Koppinen 2012, 28). Vuorovaikutusympäristö laajenee myös
kehityksen myötä eri tavalla eri kulttuureissa. Jokainen kehittyy koko elämän-
sä ajan vuorovaikutuksessaan.

Toivakka ja Maasola (2011, 43.) kuvaavat kirjassaan Itsetunto kohdalleen toi-
minnallista oppimista kokemuksellisen oppimisen kautta. Mielestämme tämä
on lähellä opinnäytetyömme teoriaa, koska kokemuksellisen oppimisen malli
toimii silloin kun harjoitellaan itsetuntemusta ja vuorovaikutustaitoja. Tilanteis-
sa oppilas joutuu käyttämään koko persoonaansa ja ottamaan myös muut
huomioon. Tuokioissa oppiminen rakentuu yhteistoiminnalliseksi. Toisilta op-
piminen ja toisten auttaminen tukevat oppilaan sosiaalista kasvua ja kaikki
luokan oppilaat ovat vastuussa jokaisen oppilaan osallistumisesta ja oppimi-
sestä. Toiminnallinen oppiminen tukee sosiaalista kehittymistä ja lisää oppi-
laan tietoisuutta omasta kasvusta ja itsetuntemuksesta.

4.6 Sosiaaliset taidot

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitettu merkitys on opittua ja arvostettua käyttäytymis-
tä. Taitojen oppimiseen ja harjoitteluun tarvitaan toisten sanallista kiitosta ja
huomauttamista. Käyttäytymistä hyväksyvä ja vahvistava malli saadaan pal-
kitsemalla ja sivusta seuraamalla. Sosiaalisissa taidoissa keskeistä on, että
ihminen kykenee tutustumaan toisiin henkilöihin, tulemaan toimeen heidän
kanssaan ja olemaan luonteva heidän seurassaan. Sosiaaliset taidot tarkoitta-
vat myös kykyä ratkoa ongelmia, kykyä selvittää oikea ratkaisu ja monia rat-
kaisumalleja sen hetkiseen tilanteeseen. Sosiaaliin taitoihin liittyy myös eet-
tisyys ja moraalisuus. Käytöksen pitää olla yleisesti hyväksyttävää. Sosiaali-
nen kanssakäyminen toisen kanssa edellyttää useita ominaisuuksia esimer-
kiksi kykyä arvioida omaa käytöstä, tasapainoista tunne-elämää, itseluotta-
musta, harkintakykyä sekä empatiaa. (Keltikangas-Järvinen 2010b, 22.)

Lapsilla ajatusmaailma on itsekeskeinen ja tilanteisiin sopiva käyttäytyminen on harjoitteluvaiheessa. Erityistä tukea tarvitsevat lapset eivät välttämättä osaa tietynlaisia käyttäytymisnormeja, ja heidät helposti leimataan sosiaalisen käytöksensä takia. Lapsi katsoo maailmaa omasta näkökulmastaan ja toimii sen mukaan, mikä sillä hetkellä hänestä tuntuu parhaalta. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ystävyys-suhteisiin lapset tarvitsevat apua ja tukea kasvattajalta.

Ryhmään kuulumisen kiinteyttää oppilaiden yhteenkuuluvuutta ja luo heihin me-henkeä. Kun ryhmä tutustuu ja kiinteytyy, on me-henki ryhmän koossa pitävä voima ja samalla se suojelee ryhmän jäseniä. Ryhmän jäsenet voivat kokea ryhmässä olon myös niin, että se tarjoaa tukea ja viihtyvyyttä.

Sosiaalisten taitojen vahvistaminen tehdään positiivisin menetelmin, usein palkiten lasta hyvästä käytöksestä. Näissä tapauksissa lapsi yritetään saada toimimaan toivotulla tavalla, niin että kun hän käyttäytyy hyvin, hän saa kiitosta joskus jonkun näköisen konkreettisen palkinnon tai useimmiten hänelle osoitetaan kiitos eleillä ja ilmeillä. Kuitenkin palkitsemisen tulee tapahtua johdonmukaisesti heti kun lapsi on toiminut oikein. Positiivista vahvistaminen on keino opettaa lapselle uusi taito esimerkiksi ryhmässä olemisen tai kehittää jo olemassa olevaa taitoa, jota lapsi ei kuitenkaan jostain syystä hyödynnä. (Keltikangas-Järvinen 2010b, 229.) Opinnäytetyömme toteutusvaiheessa pyrimme antamaan positiivista palautetta oppilaille heti, kun siihen oli aihetta, koska oppilaiden oli selkeästi vaikea esimerkiksi pysyä paikoillaan tai olla hiljaa.

Oppilaiden ollessa pitkään yhdessä heidän välilleen alkaa muodostua erilaisia suhteita. He kokevat yhteenliittymisen ja kuuluvuuden tarvetta. Heille muodostuu erilaisia kaverisuhteita ja työpareja, joissa työskennellään, sekä oppilas-opettajasuhde. Oppilaat kokevat myös lopulta ryhmässä olon palkitsevaksi, ja se luo heidän elämälleen tarkoitusta koulumaailmassa.

4.7 Tunnetaidot

Koulu menestyksellä ja itsetunnolla on merkittävä yhteys. Itseensä luottaminen ja tietoisuus siitä, kuinka hyvänä pitää itseään ja miten hyvin kykenee oppimaan selittää suurimmalta osin koulumenestyksen. Sellaiset oppilaat kenen itsetunto on heikko, suoriutuvat usein hyvin koulussa (Keltikangas - Järvinen 1994, 40).

Mielikuvitus tukee tunteiden käsittelykykyä sekä tunne-elämän kehitystä. Mielikuvituksen avulla oppilas voi paeta todellisuutta sekä selviytyä vaikeuksista. Ongelmia näihin tunnetaitoin voi aiheuttaa mm. turvattomuus ja yksinäisyys joiden taustalla ovat usein vanhempien työaikojen ja koulun järjestely. Nämä voivat aiheuttaa masennusta. Usein lapsilta odotetaan vastuuta ja itsenäisyyttä liian varhain.

Tunnetaidot pitävät sisällään viisi eri osa-aluetta:

- Tietoisuus omista tunteista, joka on kyky tarkkailla omia tunteita hetkestä toiseen itseymmärryksen ja oivalluksen kannalta. Henkilöt joilla on varmuus omista tunteistaan kykenevät ohjaamaan päätöksiään ja elämänsä.
- Tunteiden hallinta joka on kyky tunteiden käsittelyyn niin että ne sopivat tietoisuuden rakentumiselle. Tämän avulla henkilö voi päästä eroon ärtyvyydestä, ahdistuneisuudesta sekä raskasmielisyydestä.
- Itsensä motivoiminen joka tarkoitus on ohjata tavoitteiden saavuttamista jotta henkilö keskittäisi huomion muun muassa olemaan luova, opiskeltavaan asiaa ja itsensä motivoimiseen. Ne joilla on tällainen kyky, ovat toisia tehokkaampia ja tuotteliaampia.
- Tunteiden tunnistaminen joka on tärkeä toisten henkilöiden tunteiden tunnistamiskyky. Empatia joka on henkilön perustaitoja, tällaiset henkilöt ovat herkkiä signaaleille jotka osoittavat mitä toiset haluavat ja tarvitsevat.
- Ihmissuhteiden hallinta joka on kyky hallita toisten tunteita. Henkilöiden suhteissa tämä taito auttaa tehokkuuden, suosion ja johtajuuden syntymisessä.

Kaikki ovat erilaisia näillä osa-alueilla. Toiset pystyvät käsittelemään omaa ahdistuneisuutta, mutta eivät kykene lohduttamaan toista henkilöä. Aivojen oppimiskyvyn ja joustavuuden vuoksi voidaan näitä tunnetaitoja kehittää. Kaikki nämä alueet ovat tottumuksia, joita voidaan parantaa. (Pulkkinen 2002, 83–112.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäyte. Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoitus oli ryhmäytymisessä tukeminen, toiminnallisten tuokioiden rakentaminen ja kehittäminen. Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoitus oli yhteistyö Huutjärven koulun sekä Etu-luokan oppilaiden kanssa sekä tukea oppilaiden yhteisöllisyyttä toiminnallisten tuokioidemme avulla (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Toiminnallinen opinnäytetyö on esimerkiksi tapahtuman järjestäminen. Toiminnallinen opinnäytetyö muodostuu yleensä kahdesta osasta: tapahtumasta ja prosessia kuvailevasta kirjallisesta raportista. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena voidaan esittää toiminnallinen toteutus. Sen toteutus esitetään kirjallisesti raportoituna. Raportissa kerrotaan miten, tapahtuma on suunniteltu, toteutettu ja arvioitu. Opinnäytetyön sisällössä esitellään myös se tietoperusta, joka on opinnäytetyön lähtökohtana. (Jamk.)

Opinnäytetyömme on kehittämistyö, jossa järjestetään jonkinlainen todellinen tapahtuma. Lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, opinnäytetyössämme tämä on ryhmäytyminen, jossa tapahtumat muovaavat toinen toisiaan. Opinnäytetyössämme tutkimme kohdetta eli Etu-luokan oppilaita mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Arvot ja eettisyys muovaavat sitä, miten pyrimme ymmärtämään tutkimaamme kohdetta, eli oppilasryhmää. Opinnäytetyössämme tuodaan esiin oppilaiden ääni sekä näkökulmat. Siinä havainnoidaan osallistuvaa ryhmää ja ryhmä on tarkoin valittu. Opinnäytetyössämme olemme joutuneet miettimään aina seuraavien tuokioiden muotoutumista yrittäen muuttaa toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi ja huomioiden oppilaiden toiveet. Tutkimuksessa pyritään paljastamaan tai löytämään tosiasioita ja havainnoimaan erilaisia tosi elämässä tapahtuvia asioita. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jota tehdään todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa, siinä havainnoidaan ja keskustellaan tutkittavina olevien oppilaiden kanssa. Näin hankitaan tietoa ja saadaan oppilaiden näkökulma esille. Pyrkimyksenä on yksityiskohtien ja aineiston monimuotoinen tarkastelu sekä odottamattomien

seikkojen esiin tuominen, tai niiden esiin tuleminen. (Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara 2000, 161–165.)

Toiminnan käsitteellä ei tarkoiteta toimintatutkimuksessa pelkästään mitä tahansa toimintaa vaan nimenomaan sosiaalista toimintaa ja tavoitteena on kehittää oppilaiden yhteistoimintaa heidän omien resurssien ja mielipiteiden kautta. Toimintatutkimus on sosiaalinen prosessi, mutta siihen voi liittyä muutakin kuin sosiaalista toimintaa. Toimintatutkimuksessa käytäntöä ja teoriaa ei nähdä erillisinä, vaan paremminkin asia nähdään saman asian eri puolina. Toimintatutkimuksen päämääränä ei ole vain tutkiminen vaan myös toiminnan samanaikainen kehittäminen. (Heikkinen 2001, 170 - 171.)

Opinnäytetyöstä on tarkoitus kehittää Pyhtään koulun Etu-luokan opettajalle ja koulunkäynninohjaajille apuväline uusien oppilasryhmien ryhmäytymiseen. Opinnäytetyömme jää Huutjärven ja muidenkin Pyhtään koulujen käyttöön valmistumisen jälkeen. Opettajat, koulunkäynninohjaajat ja toiset koulun aikuiset voivat sitä käyttää sellaisenaan tai soveltaen sen sisältöä parhaaksi näkemänsä toiminnan mukaan.

5.2 Lapset ja toiminnallinen tutkimus

Opinnäytetyössä lasten havainnoinnissa on tärkeintä huolehtia lapsiystävällisyydestä. On huomioita myös, ettei tutkimukseen osallistuvan lapsen koulunkäynti häiriinny, eikä se häiritse hänen unirytmäänsä. Lapsen osallistumisen pitäisi olla hauskaa ja koulupäivään sopivaa toimintaa. Lasten vanhemmilta pitää myös pyytää lupa siihen, että lapsi saa osallistua. Lasten tulee saada myös tutustua ja tottua heitä tutkivaan ihmiseen. Tässä auttaa se, että tutkija menee vierailulle luokkaan ennen tutkimuksen aloittamista, pelkkä tarkkailijan rooli riittää tässä asiassa. Lapsiystävällisyyttä on myös se, että lapsen ajattelu sovitetaan hänen kehityksensä asteeseen. Kannattaa myös käyttää hyväksi opettajan tietoa ja tuntemusta oppilaista, jolloin pystyy huomioimaan jokaisen oppilaan yksilöllisesti. On hyvä myös huomioida, että kohderyhmä on oikeanlainen ja sopiva tehtävään. Useimmat lapset haluavat mukaan erilaisiin toimintoihin, joita järjestetään. He nauttivat huomiosta ja siitä, että heitä kuunnellaan ja heidän sanomistaan ollaan kiinnostuneita. (Aarnos 2001, 144–145.)

Opinnäytetyössä käytetty Etu-luokka on pienryhmä ja siinä on vähän oppilaita. Oppilaita ei tähän opinnäytetyöhön voitu valita, vaan siihen osallistui koko Etu-

luokka, koska olisi ollut eettisesti väärin valita vain osa oppilaista parantamaan luokan ryhmäytymistä. Erityisopetuksen ryhmän valitsimme siksi, että heillä on enemmän vaikeuksia luoda me-henkeä ja ryhmäytyä luokassa heidän ollessa eri-ikäisiä ja taseisia.

Oppilaille oli kuitenkin etukäteen kerrottu, että tulemme pitämään tuokioita heille. Opettaja oli myös laittanut taululle esille päivämäärät milloin olemme tulossa, jotta oppilaat osasivat varautua ja tiesivät tulomme. Toinen opinnäytetyön tekijöistä oli ennestään tuttu lapsille, ja siksi luokan oli helpompi hyväksyä toinenkin ohjaaja. Opettajalta saimme myös vähän taustatietoa oppilaiden kehitystasosta ja yksilöllisistä tarpeista, jotta osasimme muokata tuokioitamme lapsiystävällisiksi ja ottaa huomioon heidän eritasonsa. Tuokioissa olimme huomioineet sen, että jokaisen oppilaan mielipide ja asia otetaan avoimesti vastaan eikä saateta häntä naurunalaiseksi.

Lapsen havainnointiin on valmistauduttava huolella. Havainnointimuistiinpanoja tarkkaa tekemällä ja aineiston kuvaamisella muistaa asioita paremmin. Ne auttavat siinä vaiheessa, kun aineistoa aletaan kasata, palauttamalla mieleen myös sellaisia asioita, jota ei ole merkitty ylös. Havainnoinnissa on hyvä olla kaksi eri henkilöä näin he voivat jakaa tehtäviä keskenään ja saada aineistosta johdonmukaista ja uskottavaa. Heidän tulkitseva keskustelu keskenään auttaa prosessissa paljon. Havainnointi on tärkeä osa, jos tutkittava asia on outo tutkijalle. (Aarnos 2001, 146–147.)

Jo kysymyksiä suunnitellessa pitää huomioida lapsen kokemusmaailma ja kielellinen ilmaisukyky, sekä vieraan ihmisen kohtaaminen. Keskustelussa lapsen kanssa tavoitteena on, että se tapahtuu aidossa ympäristössä. Usein lapset yllättävät olemalla todella avoimia ja perustelemalla näkemyksiään. Lapselle on hyvä antaa tunne siitä, että hän auttaa osaltaan kysyjää. Tässä opinnäytetyössä lähdemme liikkeelle tutusta asiasta, eli lapsen omasta luokasta, jossa kaikki kysymykset koskevat luokkaa ja luokkakavereita sekä luokan aikuisia. Ryhmässä tapahtuvassa kyselyssä on tavoitteena saada lapset kuuntelemaan toisiaan ja antamalla kaikille oma vuoro vastauksen antamiseen. Tarkoituksena on myös apukysymyksillä saada lapset vastaamaan kysymyksiin rohkeasti ja esittämään oma kantansa asioista. Ryhmässä tapahtuvaan kyselyyn sopii hyvin juuri oma koululuokka ja siihen sisältyvät eettiset ja moraaliset kysymykset, koska niihin ei ole yhtä oikeaa vastausta. (Aarnos 2001, 147–148.)

Oppilaiden kanssa työskennellessä oman ammatillisuuden ja itsetuntemuksen tiedostaminen auttavat ohjaajaa sekä oppilasta hyvän vuorovaikutuksen ja luottamuksen saamiseen. Ammatillisuus ilmenee lapsikeskeisenä, jolloin ohjaaja ottaa lapsen kokonaisvaltaisesti huomioon. Oppilaan itsemääräämisyksiköiden kunnioittaminen on itsestään selvyys kun lasten kanssa työskentelee. (From & Koppinen 2012, 112.)

Opinnäytetyömme aiheeksi valikoitu lapset ja nuoret, koska kumpikin meistä on vuosia työskennellyt lasten ja nuorten kanssa. Olemme omissa työpaikoissamme joutuneet pohtimaan eettisiä kysymyksiä, kun työn kohteena ovat lapset. Lapsen kunnioittaminen ja eettiset arvot ovat meille itsestään selvyys, mutta tiedostamme haasteet, joita tähän liittyy. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa työskennellessä oma reagointi yllättäviin tilanteisiin on tunnistettava, jotta ei heittäydy lapsen tasolle erilaisissa kiista- ja arvovaltatilanteissa. Koska opinnäytetyössämme lapset ovat keskiössä, oli meidän kriittisesti arvioitava omaan työskentelyämme koko projektin ajan. Meidän piti miettiä paljon miten muutamme toimintaamme tarpeen vaatiessa niin, että se on lapsilähtöistä. Opinnäytetyötä tehdessämme olimme avoimia uusille esiin tuleville asioille.

6 OPINNÄYTETYÖN ETENEMINEN

Toinen meistä tämän opinnäytetyön tekijöistä on ollut sosionomiopintoihin liittyvän 3. harjoittelun koulukuraattorin työhön tutustuen Pyhtään Huutjärven koululla. Koulukuraattori piti Etu-luokalle tunteja kerran viikossa, ja tästä saimme ajatuksen opinnäytetyöllemme, koska luokan toiminta oli levotonta ja vaati yhteisöllisyyttä. Erityisopettaja Ulla Torstensson hyväksyi ajatuksen opinnäytetyöstä, ja hän pyysi oppilaiden vanhemmilta luvan, jotta voimme toteuttaa tuokiot ja tehdä niistä opinnäytetyömme. Saimme myös koulusta tutkimusluvan opinnäytetyöllemme (liite 1.). Ajattelimme, että tästä työstä olisi hyötyä opettajalle jatkossa, jonka avulla hän voisi tutustuttaa oppilaat toisiinsa positiivisen ajattelun kautta. Kun opinnäytetyömme valmistuu, on koulun henkilökunnalla mahdollisuus käyttää opinnäytetyötämme työskennellessä jokaisen uuden ryhmän kanssa.

Aloimme miettiä keinoja, joilla Etu-luokan oppilaat saataisiin ryhmäytymään sekä arvostamaan toisiaan ja itseään. Mietimme erilaisia vaihtoehtoja, mitä voisimme tehdä oppilaiden kanssa. Koska tuokiot järjestettiin koulupäivän aikana, oli edellytyksenä käyttää koulun tiloja tai lähiympäristöä kouluajan puitteissa. Keskusteltuamme opettajan ja koulunkäynninohjaajien kanssa luokan oppilaista ja heidän erilaisista työskentelytavoistaan päädyimme kolmeen toiminnalliseen tuokioon ja viimeiseen, jonka sisältö oli keskustelevalta ja kirjallinen.

7 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITELMA

Aloimme suunnitella tuokioita konkreettisesti ja laatimaan tuokioiden kulkua.

- Ensimmäisen tuokion ajattelimme tehdä vahvuuskorttien avulla. Olemme kumpikin työssämme käyttäneet vahvuuskortteja niin korttien käyttäminen tuntui luontevalta. Tarkoitus oli, että jokainen oppilas miettii, mitkä asiat luokassa on hyvää. (Liite 2.)
- Toinen tuokio olisi jumppasalissa tai luokassa toteutettava terapiapallon heittäminen, jossa heittäjä kertoo sille kenelle pallon heittää, mikä asia hänessä on positiivista tai miellyttävää. Valitsimme terapiapallon heittelyn siksi, että oppilaat joutuisivat käyttämään myös motorisia taitojaan, jotka saattavat usein olla heikot erityistukea tarvitsevalle lapselle. (Liite 3.)
- Kolmannen tuokion tarkoituksena oli tehdä taulu, jossa lehdistä leikat-
taisiin itseään kuvaavia kuvia tai sanoja. Kuvista ja sanoista oppilaat saisivat askarrella itselleen taulun, joka kuvaa heitä itseään ja heidän mieltymyksiään. (Liite 4.)
- Neljäs tuokio olisi koonti edellisistä tuokioista ja siinä keskusteltaisiin aiemmissa tuokioissa mieleen jääneistä asioista. Pyytäisimme tällä viimeisellä kerralla oppilailta palautteen myös kirjallisesti. (Liite 5.)

8 TOIMINTATUOKIOISSA KÄYTETYT VÄLINEET

8.1 Vahvuuskortit

Vahvuuskortit (kuva 2) ovat 40 eläinhahmoin kuvitettujen korttien sarja. Jokaisessa kortissa on vahvuuksiin liittyvä teksti, kuten osaan odottaa, olen rohkea, kestäen vastoinkäymisiä ja olen rauhallinen. Kortteja voi käyttää tutustumiseen, vahvuuksien ja selviytymiskeinojen kartoittamiseen. Korttien tarkoituksena on voimavaraistaa lasta tukemalla hänen itsetuntoa. Omien vahvuuksien tunnistaminen liittyy itsetuntemukseen sekä siihen millaisia havaintoja lapsi tekee itsestään. Vahvuuskortit toimiva tukena, kun halutaan kartoittaa lasten kanssa yksilöllisiä ja yhteisöllisiä voimavaroja sekä eri kehittämisen alueita. Työskentelyssä korttien kanssa on olennaista, kuinka vahvuudet tunnistetaan. Kannustava ilmapiiri on lapselle itsessään jo voimaannuttava ja luottamusta lisäävä. Vahvistamalla lapsen vahvuuksia voidaan vaivihkaa vaikuttaa lapseen myönteisellä tavalla. (THL 2015.)

Kuva 2. Vahvuuskortit (Pesäpuu)

Vahvuuskorttien käyttö erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden kanssa mahdollistaa kaikkien oppilaiden osallistumisen tuokioihin eikä vain niiden, jotka osaavat lukea kortista oman vahvuutensa. Lukutaidottomat oppilaat voivat valita vahvuuskorteista kuvien avulla aiheeseen liittyvän kortin.

8.2 Terapiapallo

Terapiapallo tai tunnetummin nystyräpallo (kuva 3) sopii stressipalloksi, rentoutusharjoitteisiin, aistiharjoituksiin sekä silmän ja käden koordinaation kehittä-

tymiseen. Nystyräpallo on oppilaiden tarttuma- ja puristusharjoitteisiin oiva väline. Pallo ei pompi ja siihen on helpompi tarttua kuin normaaliin palloon.

Kuva 3. Nystyräpallo. (Fysiomed)

Nystyrät saattavat rentouttaa oppilasta samalla kun hän osallistuu toiminnalliseen tuokioon (Apuväline avux). Tarttuma- ja kiinniottoharjoitukset nystyräpallolla lisäävät oppilaiden itseluottamusta, koska pallo on helpompi saada kiinni ja näin oppilaat kokevat onnistumisen elämyksiä. Käsillä tekemisen myötä tunteista on myös helpompi puhua ja niille on helpompi löytää myös sanoja.

8.3 Kuvat

Lehdistä leikatut kuvat on taiteellinen harjoitus. Mielestämme lehdet tarjoavat monipuolista sisältöä, sekä kierrätettävää materiaalia. Oppilaat leikkaavat ja liimaavat erilliselle paperille lehdestä löytyviä erinäköisiä ja -kokoisia kuvia sekä sanoja. Kuvakollaasi perustuu mielen ja alitajunnan yhteistyöhön. Erilaisten lehtien käyttö mahdollistaa sen, että jokainen lapsi löytää omanlaisensa kuvat omaan kollaasiansa varten. (Liite 6)

Tunteista kertovien kuvien kautta voidaan löytää omille tunteille samaistumiskohteita ja käsitellä tiettyjä asioita, esim. luottamusta, kiusaamista tai kuolemaa. Tunneilmaisuuksiin ei aina tarvita sanoja. Itse työstetyistä kuvista ja lehdistä leikatuista voidaan leikkaamalla ja liimaamalla valmistaa tunnetaulu joka kuvaa omaa elämää. Valittuja kuvia katsellaan yhdessä ja muut oppilaat voivat kommentoida toisten kuvia omilla ajatuksillaan. (Papu.net)

Kuvat innostavat ja inspiroivat kuvat tekevät näkyväksi unelmat, toiveet ja odotukset. Kuvat muistuttavat aiheen tärkeydestä ja rohkaisevat sekä kannustavat toteuttamaan omia suunnitelmia. Ne myös lisäävät itsetuntemusta. Kuvakollaasin kuvat voivat puhutella oppilasta pitkän aikaa. Kuvista voi havaita

ajan kuluessa uusia asioita ja näkökulmia itsellemme ja itsestämme. (Järvilehto & Kiiski 2010.)

Kuva 4. Toimintatuokiosta itse otetut kuvat.

8.4 Keskustelu ja kirjoitus

Tarkoituksena on keskustella oppilaiden kanssa menneistä tuokioista sekä pyytää heitä lopuksi kirjoittamaan paperille mietteitä tuokioista ja niiden sisällöstä. Joillekin oppilaille kirjoittaminen ja toisille suullinen ilmaisu on vaikeaa, joten tässä heille myös annettiin mahdollisuus tehdä tehtävä omien taitojensa mukaan. Keskustelun tarkoituksena oli myös meidän ohjaajien antaa oppilaille positiivista palautetta heidän mukanaan olosta ja kiittää heitä, että ovat jaksaneet meidän kanssa tunnit olla, sekä tuntien hyvin menneistä tehtävistä.

9 TOIMINTATUOKIOT

Tuokiot suunnittelimme etukäteen niin, että ne olisivat jatkumo edellisestä tuokiosta. Tuokioiden suunnittelussa oli otettava huomioon oppilaiden eri taso ryhmässä ja suunnitella ne niin, että kaikki oppilaat niistä selviytyisivät. Huomioon oli otettava kuitenkin erilaiset muuttujat, kuten oppilaiden lääkärikäynnin tai muun sellaisen asian, jotka vaikuttavat oppilaan motivaatioon tuokioiden aikana.

9.1 Ensimmäinen tuokio

Ensimmäisen tuokion teemana oli vahvuuskorttien avulla pohtia, mikä on omassa luokassa hyvää ja toimivaa. Vahvuuskorteista osa jätettiin pois, koska ne eivät mielestämme sopineet tämän tuokion teemaan. Mukaan valitsimme 33 korttia. Paikalla oli 6 oppilasta ja aikaa tuokiota varten oli varattu 1 - 1½ tuntia. Luokan opettaja ja koulunkäynnin ohjaajat eivät olleet paikalla, mutta heille oli annettu tehtäväksi kysyä oppilailta tuokion jälkeen heidän tunnelmiaan ja mielteitä. Tuokio pidettiin oppilaiden omassa luokassa ja asetuiimme kaikki lattialle istumaan piiriin, jotta kaikki näkevät toisensa ja heidän korttinsa. Kerroimme selkeästi, mikä on tuokion tarkoitus ja mitä sen aikana tehdään. Alussa tuntui ryhmä olevan jonkin verran jännittynyt mutta rentoutui pikkuhiljaa, kun kerroimme mitä teemme. Jokainen oppilas sai käydä katsomassa luokan ulkopuolella olevalle pöydälle asetetut kortit läpi, ennen kuin aloitimme. Toinen meistä kysyi kysymykset ja toinen kirjasi tuokion kulkua ja vastaukset.

Oppilaat valitsivat jokaiseen kysymykseen yhden kortin kerrallaan ja kertoivat vuorollaan miksi valitsi juuri sen kortin ja mitä se kertoo kysymyksestä. Kysymykseen.” Mikä on ryhmän vahvuus ja mikä tekee ryhmästä hyvän?” tuli seuraavanlaisia kommentteja:

”olemme rauhallisia, olemme reiluja, on ystäviä, syömme yhdessä, osaamme pitää hauskaa, kavereiden kanssa rakennettu palikoilla, olemme rohkeita, autamme toisia esim. jos joku saa vaikka haavan niin toiset auttavat ja meihin voi luottaa – ryhmään voi luottaa jos ei valehtele.”

Ryhmä käyttäytyi levottomasti korttien haun ja keskustelun aikana. Jouduimme muistuttamaan lapsia tuokion tarkoituksesta ja hyvästä käytöksestä. Muistuttelun jälkeen lapset keskittyivät kuitenkin tehtävään hyvin.

Seuraava kysymys mitä hyvää on luokkakavereissa, osoittautui vaikeaksi, mutta positiivisia kommentteja tuli:

”olemme hyviä tekemään asioita kaikessa, olemme rehellisiä – kortin valitsi kivan kuvan vuoksi, hyviä ystäviä – välillä kaikki kavereita keskenään, ovat siistejä kaikki, tulevat hyvin toimeen kaikki-

en kanssa – vastaaja ainakin omasta mielestään, ovat rohkeita – suurin osa on rohkeita, kukaan ei pelkää.”

Tässä vaiheessa lapset liikehtivät ja puhuivat äänekkäästi, johon jouduimme ryhmänohjaajina taas puuttumaan. Osa ei malttanut pysyä paikallaan, ja yksi oppilaista odotti tapaamista, josta oli sovittu jo aiemmin. Oppilaat juoksivat vessassa vuorotellen, keskustelivat kovaan ääneen ja ärsyttivät toisiaan. Välitunnin pois jääminen saattoi olla yksi syy tähän. Emme olleet asiasta maininneet oppilaille, joka osoittautui virheeksi. Opimme tästä seuraavaa tuokiota varten.

Viimeinen kysymys mitä hyvää on luokan aikuisissa, oli selkeästi helppo. Lapset tuntuivat arvostavan luokan aikuisia ja heistä tuli paljon positiivia kommentteja esimerkiksi:

”ovat täynnä energiaa, ovat kivoja, auttavat, osaa odottaa, hyviä tekemään asioita, auttavat tehtävissä, ovat varovaisia, eivät törmäile toisiinsa ja varovaisia muutenkin, on hauskoja, Ulla keksii hyviä vitsejä ja toisetkin on hauskoja”

Kysymysten aikana ryhmä vastaili hyvin lyhytsanaisesti, ja vaikka kuinka koetimme saada heitä antamaan enemmän esimerkkejä, niin he eivät halunneet vastata enempää. Tyypillinen vastaus oli, ettei ole muuta sanottavaa.

Lopussa kysyimme oppilailta, mitä he pitivät tuokiosta. Jokainen sai sanoa oman mielipiteen ja vastaukset vaihtelivat. Osan mielestä oli kivaa, osasta tuokio meni hyvin ja kortteja oli helppo valita. Jotkut eivät tienneet, oliko ollut kivaa tai haluaisivatko he uudestaan osallistua, ja jonkun mielestä tuokio oli tylsä. Me tuokion vetäjät annoimme oppilaille hyvää palautetta tuokiosta ja siitä, että jaksoivat osallistua omilla voimavaroillaan tuokioon.

9.2 Toinen tuokio

Toisen tuokion tarkoitus oli kertoa positiivisia asioita luokkakavereista, apuna käytettiin terapiapalloa eli nystyräpalloa. Tällä halutaan vahvistaa oppilaiden

positiivista ajatusmaailmaa ja kohottaa heidän itsetuntoaan. Tuokio toteutettiin terapiapalloa heittämällä oppilaalta toiselle sanomalla hänestä jotain mukavaa. Tämä tuokio pidettiin omassa luokassa, koska pallon heittely liikuntasalissa olisi saattanut aiheuttaa levottomuutta. Tuokioon osallistui viisi oppilasta, joista yksi oli juuri siirtynyt Etu-luokkaan. Edellisestä tuokiosta viisastuneina mainitsimme, ettei välituntia pidetä ja laitoimme teipistä rastit lattiaan, joka osoitti jokaiselle paikan missä pitää istua tuokion ajan. Nyt käytössämme oli myös kello, josta oppilaat näkivät ajan kulun. Näin he tiesivät, koska tuokio loppuu ja pystyvät paremmin keskittymään tehtävään.

Terapiapalloa heiteltiin toiselta toiselle ja kerrottiin, mitä pallon saajassa on positiivista. Vastauksia saatiin jonkin verran:

1. Mikä hänessä on mukavaa?

”on kiva – on vain kiva, on kiva – kaikkein kivoin, hyvä kaveri – pelleilee paljon, söpö, kiva peli kaveri, hyväkaveri – koska on kiva”

2. Mikä hänen ulkonäössään on kivaa?

”hauskan näköinen, kiva harmaa takki, hieno tuulitukka, tukka sopii, vähän pinkkiä ja kiva siilitukka”

3. Mikä on hänen miellyttävin piirteensä?

He pitivät piirteistä, jotka kuvastivat hyvin kantajaansa:

”hölmöily – koska on kiva ja söpö, luonne on ihmeellinen – tuhma, voi luottaa, aina iloinen kaikille, on kiva”

4. Sano vielä jokaisesta jotain kivaa.

Neljännessä kysymyksessä sanottiin toisista vain jotakin hyvää. Joko jo aiemmin sanottua tai jos mieleen tuli uutta. Vastauksia tuli paljon:

”ihana, ei vie toisten tavaroita, paita on kiva, on ihana, koska on ihana tukka, kivat vaatteet, kivat vaatteet, on hauska ja pelottava, on kiva, hyvä huumorin taju, kiva ja höpsö, höpsö – vähä liiankin, kiva paita, kivan näköinen, kivat housut ja sukat sopii paitaan, hiukset letillä, hyvä pelikaveri”.

Yksi osallistuja ei keksinyt positiivista sanottavaa toisesta, ja lopuksi keskusteltiin siitä, kuinka tärkeää positiivinen palaute on. Kysyimme, miltä heistä tuntui saada positiivista palautetta ja antaa sitä toiselle. Kaikkien mielestä oli kiva kuulla hyviä asioita itsestään ja se tuntui hyvältä. Joidenkin mielestä hyvien asioiden sanominen toisista oli vaikeaa, mutta he eivät osanneet sanoa miksi näin oli. Kysyimme myös tuokion kulusta ja siitä pitivätkö oppilaat tämän kaltaisesta harjoituksesta ja miltä se tuntui heidän mielestään. Saimme vastauksiksi seuraavaa:

”tuokio oli tylsä, olisi ollut mieluimmin lautapelejä, ihan kiva tuokio, en osaa sanoa, mieluimmin olisin pelannut muistipeliä, kivalta tuntui koska kaveri sanoi että oon hyvä peli kaveri, olisin halunnut pelata ja piirtää, kivalta tuntui”.

Kaikkiaan tuokio meni hyvin. Ryhmä oli rauhallisempi kuin aikaisemmin kellon ja osoitettujen paikkojen ansiosta. Edelleen kysymyksiä esittäessämme vastaukset olivat niukkoja ja vastauksia ei saatu lisää, vaikka koetimme kovasti kysellä. Pallon heittämisestä jouduttiin sanomaan, ettei sitä saa heittää liian lujaa, ettei ketään satu. Ryhmä huomioi hyvin kaikki ja jokainen sai heittää ja ottaa pallon kiinni. Uusi oppilas oli levottomampi kuin toiset, tämä johtui siitä, ettei hän vielä ollut sopeutunut ryhmään. Kuitenkin ryhmä huomioi hänet hyvin tehtävän aikana. Ryhmälle on annettu hyvää palautetta lopussa ja kerrottu heidän olleen rauhallisempia kuin aiemmalla kerralla.

9.3 Kolmas tuokio

Kolmannen tuokion tarkoitus oli pohtia omia positiivisia piirteitä ja hyviä asioita itsestä. Tehtävä oli leikata kuvia lehdistä sekä piirtää ja kirjoittaa paperille asioita, jotka kuvastavat itseään. Jokainen teki niin sanotusti itsestään taulun.

Oppilaiden oli mahdollista kuvien avulla ilmaista itseään ja omia mieltymyksiä. Tehtävä oli riittävän yksinkertainen ja haasteita antava jokaiselle oman tasonsa mukaan.

Kolmanteen tuokioon osallistui seitsemän oppilasta. Ensin heidän kanssaan käytiin läpi, mitä edellisellä kerralla tehtiin. Yksi oppilaista muisti hyvin, mitä hänestä oli sanottu. Pari oppilasta oli valmiiksi jo levottomia. Oppilaille kerrottiin kolmannen tuokion tarkoitus ja näytettiin heille lehdet, joita käytetään materiaalina tehtävässä. Oppilaat valitsivat lehden ja selailivat sitä ajatuksen kanssa miettien, mikä minussa itsessä on hyvää.

Yhdelle oppilaalle teimme paperille kohdat, joihin hänellä oli tarkoitus liimata leikkaamansa kuvat. Tähän päädyimme siksi, että tasoltaan hän on toisia oppilaita heikompi. Hän ei kuitenkaan ymmärtänyt pohjan tarkoitusta vaan liimaili kuvat miten sattuu.

Jokainen oppilas oli tämän tehtävän aikana omalla paikallaan ja teki tehtävää pulpetin ääressä. Näin saatiin taas jokaiselle taattua työskentelyrauhan. Kiertelimme luokassa huomioiden ja kysellen oppilailta heidän leikkaamistaan ja piirtämistään kuvista.

Tehtävän alettua huomiomme kiinnittyi siihen, miten pojat leikkasivat lehdistä autojen, pelien ja puhelimien kuvia. Tytöt taas vastaavasti eläimiä ja yksi sanoo leijonan muistuttavan itseään, koska hänkin on välillä äreä. Tyttöjen kuvista käy myös ilmi, että he pitävät kauniista asioista. Yksi oppilaista työskentelee nopeasti ja hutiloiden, koska hän halusi saada oman työnsä äkkiä valmiiksi, jotta pääsee pelaamaan lautapeliä. Yksi oppilaista halusi kaikki mahdolliset autokuvat itselleen. Pari oppilasta työskenteli siististi ja pikkutarkasti. Kaikkiaan oppilaat aloittivat tehtävää eri tahtiin, osa nopeasti osa hitaasti. Kaikki saivat työnsä kuitenkin tehtyä. Nopeimmat pääsivät pelaamaan muistipeliä siksi aikaa, kunnes kaikki olivat saaneet työnsä valmiiksi. Lopuksi asetimme kaikkien työt lattialle ja tarkastelimme niitä yhdessä ja kuvasimme ne.

Oppilaat löysivät seuraavanlaisia positiivisia asioita itsestään:

”Iempiväri – tykkää kalakirjoista, ruusuista, eläimistä, hedelmistä ja on aina iloinen”, ”tykkää räplätä kännykkää, ajella moottorikel-

kalla, kesällä tarvii hyttyskarkotteita ja tykkää pelata”, ”tykkää sarjakuvista, talvesta ja joulupukista”, ”tykkää vaatteista, banaaneista ja koneista”, ”tykkää autoista”, ”haluaisi koiran jota ulkoiluttaa kavereiden kanssa”, ”tekee asioita joita ei saa tehdä, pelaa paljon, ärsyttää toisia, tykkää kahvista, koti on kiva, raksi on kiva”.

Tämän tuokion aikana ryhmän eräs oppilas tarttui toista meistä hiuksista ja toista hän löi. Kyseiselle oppilaalle jouduimme tekemään selväksi, ettei niin saa tehdä, koska se sattuu, eikä ole hyväksyttävää käytöstä. Oppilas vain nauroi ja joten jouduimme uudestaan muistuttamaan painokkaasti, että emme hyväksy tällaista käytöstä tuokioidemme aikana emmekä muutenkaan.

9.4 Neljäs tuokio

Neljännessä tuokiossa oli tarkoitus käydä läpi edellisten tuokioiden mietteitä. Koska viimeinen tuokio oli melko keskustelevalta muodoltaan ja edellisistä tuokiosta oppineina, aloitimme viimeisen tuokion toteuttamalla oppilailta usein nousseen toiveen. Olimme päättäneet, että tunti aloitetaan pelaamalla lautapeli ja sen jälkeen aloitamme keskustelun. Painotimme kuitenkin kuinka tärkeää on, että he rauhassa ja omassa tahdissaan vastaavat kysymyksiimme. Kolme oppilaista aloitti pelaamisen, yksi halusi lukea ja kaksi piirtää.

Neljännessä tuokiossa mukana oli 6 oppilasta, opettaja ja kolme koulunkäynninohjaajaa tulivat paikalle 45 min päästä. Oppilaille oli kerrottu, että tämä kerta on viimeinen ja tarkoituksena oli käydä menneitä tuokioita läpi ja miettiä yhdessä niitä ja niiden tarkoitusta. Keskustelun aloitimme kysymällä kuka muistaa mitä ensimmäisellä kerralla teimme. Yksi oppilaista muisti kortit ja tuokion periaatteen. Toinen muisti puheen kavereista, luokasta ja opettajasta, toiset olivat hiljaa. Toisesta tuokiosta oppilas muisti pallon ja toinen sen, että puhuttiin hyviä asioita toisista. Kolmannesta tuokiosta puhuttaessa yksi muisti pelaamisen, toinen lehtien selaamisen ja leikkaamisen ja kolmas tuokion liittyneen jokaiseen itseensä.

Kysyttäessä mikä oli kaikkein mukavinta, yhden mielestä se oli pallon heittäminen, kahdesta lehdet ja niiden leikkely, yhdestä kortit ja yksi ei osannut sanoa mikä oli kivointa ja yhdestä nyt viimeinen kerta. Lopuksi kysyttiin, mitä he itse halusivat tehdä, jos tuokioita tulisi lisää. Vastauksiksi tuli ulos meneminen ja pe-

laaminen, käsityöt (ompelu), lehtien leikkely, omilla leluilla leikkiminen (lelu-päivä) ja askartelu. Kysytty pitäisikö opettajan ja koulunkäynninohjaajien pitää vastaavia tuokioita, niin kaikkien muiden paitsi yhden mielestä pitäisi, yksi ei ollut ihan varma, mutta lopulta myöntyi samaan kuin toiset.

Tuokion lopuksi opettaja ja koulunkäynninohjaajat tulivat mukaan luokkaan. Keskustelimme yhdessä tuokioista ja tunnelmista. Luokan aikuisten mielestä pitämämme tuokiot ovat ryhmäytymiseen hyviä harjoitteita ja näitä voisi käyttää uusien ryhmien kanssa tutustumiseen. Oppilaat antoivat luokan aikuisten avustuksella meille vielä kirjallisen palautteen tuokioista.

Viimeinen tuokio sujui hyvin ja oppilaat olivat rauhallisempia kuin aiemmin. Tähän varmasti syynä oli, se että olimme jo tulleet tutuiksi ja aiemmista tuokiosta he tiesivät miten tunti on jäsennelty. Toki syynä saattoi myös olla se, että tämä oli viimeinen kerta. Vai olivatko he mahdollisesti jo huomaamattamme ryhmäytyneet ja oppineet olemaan paremmin ryhmänä?

Me annoimme heille myös palautetta siitä, kuinka hyvin he olivat jaksaneet keskittyä tähän viimeiseen tuokioon. He maltoivat keskustella ja pysyä paikallaan. Oppilaiden ilmeistä ja eleistä huomasimme positiivisen palautteen saamisen kohottavan heidän itsetuntoaan.

9.5 Oppilaiden antama palaute

Oppilaiden antama palaute, jonka pyysimme kirjallisena lopuksi, oli seuraavanlaista:

”Tuokiot ovat olleet kivoja. Parasta oli pelaaminen. Tylsintä on ollut puhuminen.”

”On ollut kivaa ja oli kivoja tunteja ja ei ole ollut huonoja tunteja”

”Minä pidin siintä kortti ja lehti askartelusta ne olivat kivoja”

”Hyvät asiat – pelattiin pelejä, tehtiin hauskoja asioita, aikuiset olivat hauskoja. Huonot asiat – ei päästy välitunnille, useat pelleili”

”Kortit olivat kivoja ja tämä tunti oli hauska (viimeinen käynti)”

”Toivoisin että tunnit jatkuisivat, en tykännyt kirjoittamisesta”

Oppilaat tuntuivat tykkäävän tuokioistamme kokonaisuudessaan, vaikka joitakin huonojakin kommentteja oli. Oppilaiden antamasta palautteesta pystyy huomaamaan, että tuokioiden toiminnalliset osuudet jäivät heidän mieleensä paremmin. Sisällöllisesti tuokiot saattoivat olla hiukan vaikeat sisäistää ja näin ollen sisältö ei jäänyt oppilaiden mieleen niin hyvin kuin toivoimme.

10 POHDINTAA

Opinnäytetyön tekeminen oli todella palkitsevaa ja mielenkiintoista. Aiheen löytyminen oli hyvää onnea, koska toinen meistä pääsi tutustumaan Etu-luokkaan ja sai aiheen opinnäytetyöhömme. Opetustoimi ja koulumaailma olivat toiselle meistä täysin uusi kokemus ja antoi paljon kokemusta, miten luokassa toimitaan. Kokemus erityisluokan opettamisesta on saanut meidät miettimään oppilaiden välisiä suhteita. Teoriaosuutta tehdessämme meitä auttoi paljon erityisesti Liisa Keltikangas-Järvisen ja From-Koppisen kirjat, joista saimme paljon tietoa teoriaosuuteen. Ajatus siitä, että onnistumme saamaan oppilaat ryhmäytymään, ajoi meitä eteenpäin opinnäytetyön etenemisessä.

Opinnäytetyössä keskitytään enimmäkseen ryhmäytymiseen, toiminnallisen ryhmän ja sen muodostumisen käsittelyyn. Työssä me pidimme myös tärkeänä sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen käsitteen avaamista. Halusimme itse kokea, miten sosiaalisten taitojen harjoittelulla voidaan saada oppilaat lähen-
tymään ja ryhmäytymään.

Toiminnallisuus ja tekeminen tekivät opinnäytetyöstämme meidän näköisen, mutta teorian kokoaminen haastavan. Kuinka saamme kirjattua se tunnelma, joka oli oppilaiden kanssa? Kuinka saamme kuvailtua ne hetket, jotka sujuivat hyvin tai huonosti? Mielestämme työlle asettamamme tavoitteet toteutuivat pääosin hyvin. Yksi tavoitteistamme oli ryhmähengen kohottaminen.

Teorian osuuden tekemisessä materiaalia olisi ollut todella paljon ja jouduimme miettimään, mitkä sopisivat meidän työhömme parhaiten. Asiasanojen valikoituminen opinnäytetyöhömme oli todella helppoa, niitä olisi ollut paljon ja niiden karsiminen työhömme oli lopulta opinnäytetyön helpoin osuus. Kirjallisuutta lukiessamme tietyt asiat, jotka lopulta päättyivät opinnäytetyöhömme keskeisiksi asioiksi, toistuivat kaikissa lukemissamme kirjoissa. Mietimme välillä päämme puhki, mitä mistäkin kirjasta ottaisimme opinnäytetyöhömme.

Kuitenkin kasvatuksesta ja lapsen kehityksestä sekä ryhmäytymisestä on paljon kirjoitettua tietoa, ja meille osa kirjojen tekstistä oli paikoitellen hyvinkin tuttua, emme kuitenkaan olleet miettineet asiaa koskaan niin syvällisesti, mitä opinnäytetyömme teon yhteydessä teimme. Emme myöskään ole koskaan käsitelleet asioita suoraan samalla tavalla kuin toimintatuokioidemme suunnitelmaa peilaten. Mietimme sitä, että teemme opinnäytetyömme avuksi opettajalle ja koulunkäynninohjaajille, että he voisivat käyttää työtä uusien ryhmien kohdalla apuna luokan ryhmäytymiseen. Teimme opinnäytetyötä myös itsellemme ja keskityimme aiheisiin, jotka ovat meille tärkeitä ja antavat meille myös sisällöllisesti enemmän.

Oppilaat Etu-luokassa asettivat toiminnallemme omat haasteensa. Kaikilla heillä oli omat erityistarpeensa, jotka asettivat tuokioille oman miettimisen kohteen. Oppilaiden erilaisuus, heidän eri ikänsä sekä suhtautuminen toimintatuokioihin oli antoisaa. Tuokioiden aikana ei koskaan voinut tietää, mitä tuleman pitää ja miten tuokiot etenevät. Pidämme ryhmän ajatuksia ja heidän palautettaan opinnäytetyömme arvokkaimpana antina. Erityisesti mieleemme jäi oppilas, joka tuli Etu-luokkaan kesken kuukauden, jolloin toteutimme tuokiot. Hänelle ohjaaminen sallittuun toimintaan oli haasteellista. Tämän oppilaan kohdalla saimme kokea juuri sitä työtä, mitä opettaja luokassa tekee ja saimme käytännössä kokeilla keinoja, joita opinnäytetyössämme käymme läpi. Tuokioita pitäessämme tuli hyväksyvämpi asenne itseä kohtaan tuokioiden ohjaajana, sillä jokainen tuokio kasvattivat meitä ohjaajina ja antoi tilaisuuksia kehittää omaa ammattitaitoa.

Loppupalautteessa oppilaat antoivat meille hyvää palautetta, ja siitä jäi meille hyvä mieli ja tunsimme, että olemme onnistuneet voittamaan oppilaiden luottamuksen. Huomasimme, että asioita voi tapahtua myös vahingossa ja meidän huomaamatta, huomioiden, että tuokioiden määrä ei ollut iso ja toinen meistä oli oppilaille ennestään tuntematon. Uskomme, että toimintatuokioilla saavutimme osaksi toivotun tuloksen ja oppilasryhmä ryhmääntyi edes vähän meidän avullamme.

Jälkeenpäin olemme harmitelleet hieman sitä, ettemme pitäneet tuokioita lukumäärällisesti enemmän. Useamman tuokion pitämisellä olisimme saavuttaneet varmasti paremman tuloksen ryhmäytymisessä kuin nyt. Emme kuitenkaan tunne, että toimintatuokioissa olisi mikään mennyt pieleen, mutta koska

kohteenamme oli erityisopetusta ja erityisoppilaita, olisimme voineet tehdä tuokiot myös toisella tavalla, jolloin kaikilla oppilailla olisi ollut motivaatiota tehdä tuokiot loppuun asti ilman, että olisi halunnut mennä mieluummin väli-tunnille.

Jos pitäisimme toimintatuokiot nyt jollekin toiselle ryhmälle, saisimme ehkä tuokioista irti enemmän sekä itsellemme että ryhmälle. Kuitenkin ensimmäinen kerta on aina se vaikea ja hankalin toteuttaa. Uskomme, että osaisimme huomioida asioita eri tavalla ja olisimme paljon varmempia joidenkin tekemisien puheeksi ottamisessa ja asioiden käsittelemisessä. Mitä jos kysyisimme oppilasryhmältä apuja tuntien suunnitteluun? Näin osallistaisimme lapset mukaan ja tuokioiden aiheet olisivat varmasti heille mielenkiintoisia.

Saattaisimme kohdentaa painopistettä eri asioihin ja muuttaa tuokioiden suunnitelmaa niiden mukaan. Tuokioiden alussa sovimme, kumpi puhuu ja kumpi kirjaa asiat ylös, muuten teimme tuokioiden kuluessa kaiken yhdessä.

Opinnäytetyömme luotettavuuden mittari on ainoastaan havainnointimme ja kirjaaminen. Emme kuitenkaan usko tehneemme olettamuksia ja kirjaamisessa on tuotu selkeästi esiin se, mitä oppilaat tuokioiden aikana ovat tehneet ja sanoneet. Kiinnitimme huomiota havainnoidessa siihen, miten oppilaat suhtautuivat meihin ja miten he toimivat ryhmässä. Kiinnitimme havainnoidesamme myös huomiota siihen, miten johdonmukainen tuokion vetäjä oli, näin osasimme puuttua epäkohtiin ennen seuraavaa tuokiota.

Tärkein tekijä tässä opinnäytetyöprosessissa on ollut meidän yhteistyömme. Olemme tehneet suurimman osan opinnäytetyöstämme yhdessä, jakamatta työtehtäviä. Se on auttanut selkeän ja yhteneväisen tekstin tuottamisessa. Hyvä ja mutkaton yhteistyömme on auttanut työn suunnittelussa, aikataulutuksessa ja toteutuksessa. Olemme yhdessä pohtineet eteen tulleita haasteita ja miettineet mitä voimme tehdä toisin.

Opinnäytetyömme on tarkoitus jäädä Huutjärven koulun Etu-luokan opettajalle ja koulunkäynninohjaajille apuvälineeksi, kun he kohtaavat uusia oppilaita ja uusia haasteita heidän kanssaan. Opinnäytetyötä voivat käyttää myös yleisopetuksen opettajat uusia oppilaita saadessaan. Me uskomme, että opinnäytetyöstämme on jatkossa hyötyä koululle, opettajille ja muille aikuisille, jotka työskentelevät lasten kanssa.

LÄHTEET

Aarnos, E 2001. Kouluun lapsia tutkimaan: Havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, toim. Aaltola, J & Valli, R, 144 - 148.

Apuväline avux. Kuntoutus ja terapia. Nystyräpallot Saatavissa: <http://www.apuvalineavux.fi/kuntoutus-ja-terapia/188-nystyräpallot-terapiapallot.html> [viitattu 17.10.2015]

Etu-luokka. Etu-luokka Pyhtään kunnassa. Saatavissa: <http://pyhtaa01.hosting.documenta.fi/kokous/20141489-14-1.PDF> [viitattu 28.9.2015]

From, K. & Koppinen, M.-L. 2012. Menossa mukana. Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Juva: Bookwell Oy.

Fysiomed. Terapiapallot. Saatavissa: <http://www.fysiomed.fi/terapiapallot> [viitattu 3.12.2015]

Heikkinen, H. L. T. 2001. Toimintatutkimus - toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, toim. Aaltola, J & Valli, R, 170 - 185.

Herttuainen, P & Parikka, I. 2010. Erityislasten ja – nuorten lyhytaikaishoidontarpeet Etelä-Karjalassa. ”Että jaksaisi...” Opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu. Saatavissa: http://www.socom.fi/dokumentit/Julkaisut/OPINNAYTETYO_23_07_2010.pdf [viitattu 17.10.2015].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.

Huhtanen, K. 2011. Tehostettu tuki perusopetuksessa. Työvälineeksi pedagoginen ennakkointi. Juva: Bookwell Oy.

Huutjärven koulu. Pyhtään kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma. Saatavissa: <http://www.huutjarvenkoulu.fi/online/?p=20> [viitattu 17.11.2015].

Jamk 2015. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Käsitteitä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun internetsivut. Saatavissa: <https://oppimateriaalit.jamk.fi/hojks/1-hojksin-perusteet/kasitteita/> [viitattu 1.12.2015].

Jamk. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Oppimateriaalit. Jyväskylän ammattikorkeakoulun nettisivut. Saatavissa:

<http://oppimateriaalit.jamk.fi/raportointiohje/tag/kehittamistyo/> [viitattu 30.10.2015]

Järvilehto, S. & Kiiski, R. 2010. Kuvakollaasi. Kuntoutussäätiön internetsivut. Saatavissa: <http://www.kuntoutussaatio.fi/files/495/kuvakollaasi.pdf> [viitattu 17.10.2015]

Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. 11. painos, 2001. Juva: WS Bookwell OY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2006. Temperamentti ja koulumenestys. Juva: WS Bookwell Oy.

Keltikangas-Järvinen, L. a2010. Hyvä itsetunto. Juva: WS Bookwell OY.

Keltikangas- Järvinen, L . 2010b. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WS Bookwell OY.

Launonen, K 2007. Vuorovaikutus – kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. 3. painos Kehitysvammaliitto ry, Opike. 2007.

Leskinen, E. 2009. Ryhmä toimimaan. Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Juva: Bookwell Oy.

Lukimat. Lainsäädäntöä ja käytänteitä. Saatavissa:

<http://www.lukimat.fi/matematiikka/Vanhemmalle/lainsaadantoa-ja-kaytanteita> [viitattu 1.12.2015].

Lukimat. Tietopalvelu. Saatavissa:

<http://www.lukimat.fi/matematiikka/tietopalvelu/tukitoimet/oppimisen-tuetoetus/erilaiset-opetusryhmat/view> [viitattu 27.4.2015].

Mastohjaus. Ryhmytymisopas. Saatavissa:

<http://www.mastohjaus.fi/pdf/Ryhmayttamisopas.pdf> [viitattu 30.10.2015].

Opetushallitus 2009. Ryhmän muotoutuminen. Saatavissa:

http://www.edu.fi/perusopetus/terveystieto/koulukiusaaminen_terveystiedon_opetuksen_haasteena/ryhman_muotoutuminen [viitattu 16.11.2015]

Opetusministeriö. 2007. Erityisopetuksen strategia. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:47 Saatavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr47.pdf?lang=fi> [viitattu 1.12.2015].

Papunet. Tunneideat. Tunnekuvakirja, Saatavissa:

<http://papunet.net/fileadmin/muut/ideat/tunneideat.pdf> [viitattu 17.10.2015].

Peda.net. 2013. Opetuksen järjestämisen periaatteet. Saatavissa:

<http://www.peda.net/veraja/laukaa/oppilaantuki> [viitattu 27.11.2015].

Peda.net. Saatavissa:

<https://peda.net/yl%C3%B6j%C3%A4rvi/peruskoulut/ky/erityisopetus/erityisopetus/n2k12> [viitattu 17.11.2015].

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Pesäpuu. Vahvuuskortit. Saatavissa:

<http://verkkokauppa.pesapuu.fi/tuote/5/vahvuuskortit>[viitattu 3.12.2015]

Pulkkinen. L. 2002. Mukavaa yhdessä – Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Pyhtään kunta. Saatavissa: <http://www.pyhtaa.fi/FI/Kunta/#.VT45-SHtIBc> [viitattu 27.4.2015]

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Toimintatutkimus. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/metodit/maopetus/kvali/L5_4.html [viitattu 29.9.2015].

THL. 2015. Lastensuojelun käsikirja. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitoksen internetsivut. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/pesapuu-ry-lapsilahtoisentyoskentelyn-valineet/vahvuuskortit> [viitattu 30.9.2015].

Toivakka, S & Maasola, M. 2011. Itsetunto kohdalleen. Harjoituksia itsetuntemuksen ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Juva: Bookwell Oy.

**PYHTÄÄN KUNTA
PYTTIS KOMMUN**

Opetus- ja nuoriso-osasto
Huutjärven koulu
Huutjärventie 56
49210 Huutjärvi
puh. *05-4601 5600

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

4.12.2014 15 §

Asia

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

Selostus asiasta

Sosionomiopiskelijat Noora Reinikainen ja Susanna Vasara hakevat tutkimuslupaa opinnäytetyötä varten.

Työn suorituspaikka on Kymenlaakson ammattikorkeakoulu, Kotka. Opinnäytetyö on nimeltään Toiminnallinen ryhmäytyminen ETU-luokassa. Työn ohjaaja Huutjärven koululla on ETU-luokan opettaja Ulla Torstensson. Työ suoritetaan toiminnallisina tuokioina ja se valmistuu vuonna 2015.

Päätös

Sosionomi (AMK) - opiskelijoille Noora Reinikaiselle ja Susanne Vasaralle myönnetään tutkimuslupa opinnäytetyötä varten

**Päätöksentekijän
allekirjoitus**

Rehtori Sari Hakulinen, puh. 044 767 6640

Jakelu

Noora Reinikainen, Susanna Vasara
Eija Vikman, Kyamk
Ulla Torstensson, Huutjärven koulu

Oikaisuvaatimusohje

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimus on tehtävä **14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista**. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittyä aikana.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle viimeistään oikaisuvaatimuksen tekemiselle asetetun määräajan viimeisenä päivänä ennen kunnanviraston aukioloajan päättymistä. **Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi päätös, johon haetaan oikaisua ja muutosvaatimus perustuneen sekä oikaisuvaatimuksen tekijän allekirjoitus ja postiosoite.**

Viranomais, jolle oikaisuvaatimus tehdään:

Pyhtään sivistyslautakunta, Siltakyläntie 175, 49220 Siltakylä

Opinnäytetyön ryhmäytymistuokio Noora Reinikainen ja Susanna Vasara

ENSIMMÄINEN TUOKIO ETU-LUOKALLE

Tarkoituksena on käyttää vahvuuskortteja. Jokaisen oppilaan tulee miettiä, mikä asia heidän luokassaan on hyvää/toimivaa. Vahvuuskorteista osa jätettiin pois ja mukaan valittiin 33 korttia.

Ryhmä on kooltaan 7 oppilasta. Aika tuokiota varten on varattu 1 tunti - 1½ tuntia.

Me ryhmän vetäjät esittelemme itsemme ryhmälle.

- ensin kerrotaan oppilaille mikä on tuokion tarkoitus
- levitetään kortit lattialle/pöydälle jossa niitä katsotaan ensin ja tutustutaan kortteihin
- tämän jälkeen siirrymme istumaan lattialle
- kun kaikki ovat istumassa, esitetään kysymys ja tarkentaen mitä haemme

Mikä luokassa on heidän mielestään hyvää?

- mikä on ryhmän vahvuus (mikä tekee ryhmästä hyvän)?
- mitä hyvää on luokkakavereissa?
- mitä hyvää luokan aikuisissa?
- oppilaat valitsevat jokaiseen kysymykseen yhden kortin kerrallaan ja jokainen vuorollaan kertoo miksi valitsi juuri sen kortin ja mitä se kertoo kysymyksestä

Jokainen miettii mistä tykkää omassa luokassaan ja vastaa tähän kysymykseen viimeiseksi.

- toinen vetäjästä kirjaa ylös oppilaiden vastaukset
- luokan opettaja ja koulunkäynnin ohjaajat eivät ole paikalla, mutta heille on annettu tehtäväksi kysyä oppialeilailta tuokion jälkeen heidän tunnelmiaan ja mietteitä

Opinnäytetyön ryhmäytymistuokio Noora Reinikainen ja Susanna Vasara

TOINEN TUOKIO ETU-LUOKALLE

Toisessa tuokiossa tarkoituksena on saada oppilaat sanomaan positiivisia asioita luokkakavereissaan. Tällä halutaan vahvistaa oppilaiden positiivista ajatusmaailmaa ja kohottaa heidän itsetuntoaan. Tuokio toteutetaan terapiapalloa heittämällä luokkakaverilta toiselle ja sanoo hänestä jotain mukavaa. Tämä tapahtuu luokassa jossa on mahdollisuus tähän. Liikuntasali todettiin liian isoksi ympäristöksi tälle tuokiolle. Jokainen lapsi istuu hänelle merkityllä paikalla ja heittää palloa siitä käsin.

1. Mikä hänessä on mukavaa?
 - miksi juuri tämä asia on mukavaa tässä kaverissa
 - miksi valitsit juuri hänet kelle heitit pallon
2. Mikä hänen ulkonäössään on kivaa?
 - mitä muuta hänen ulkonäössään on josta tykkäät
 - miksi valitsit juuri hänet kelle heitit pallon
3. Mikä on hänen miellyttävin piirteensä?
 - miksi juuri mainitsit tämän kyseisen piirteen
 - miksi valitsit juuri hänet kelle heitit pallon
4. Sano vielä jokaisesta jotain kivaa.
 - lopuksi jokainen sanoo jokaisesta jotakin kivaa ja positiivista vuorotellen

Lopuksi vielä kysytään miltä tuntui kuulla hyviä asioita itsestään ja miltä tuntui sanoa hyviä ja positiivisia asioita toisista.

Opiskelijat kysyvät tuokion kulusta ja siitä tykkäsivätkö oppilaat tämän kaltaisesta harjoituksesta ja miltä se tuntui heidän mielestään.

Opettaja ja koulunkäynninohjaajat kysyvät luokalta tekijöiden poistuttua oppilaiden ajatuksia tuokiosta ja antavat vastaukset myöhemmin tekijöille jotka kirjaavat sen opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyön ryhmäytymistuokio Noora Reinikainen ja Susanna Vasara

KOLMAS TUOKIO ETU-LUOKALLE

Kolmannen tuokion tarkoitus on pohtia omia positiivisia piirteitä, hyviä asioita itsestä ja näin lisäten itseluottamusta.

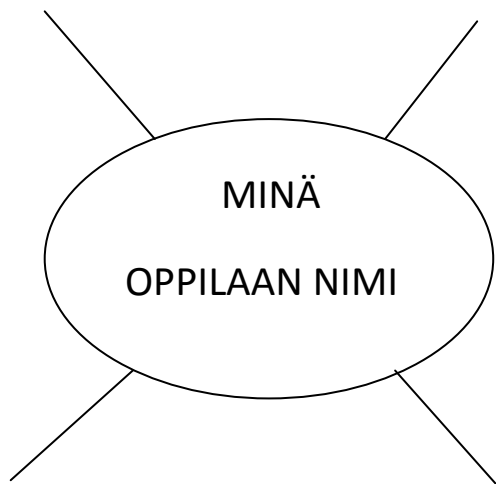
Tehtävänä leikkaa – liimaa teema. välineinä aikakauslehdet joista jokaisen on helppo löytää miellyttäviä kuvia ja / tai kirjoituksia. Näin tehtävä on riittävän helppo tai haasteita antava jokaisen oman tasonsa mukaan.

MIKÄ MINUSSA ON HYVÄÄ?

- kuvia
- tekstiä
- piirtäen

Jokainen leikkaa itseään kuvaavia positiivisia kuvia / asioita. Ryhmän kohdalla teimme kuitenkin yhden poikkeavan päätöksen uuden oppilaan kohdalla. Hänelle piirsimme valmiiksi pohjan johon hän leikkaa kuvat. Tähän päädyimme siksi että hän on uusi luokassa ja tasoltaan hän on toisia oppilaita heikompi ja luokan nuorin.

1. Valmis kaavio oppilaalle

Opinnäytetyön ryhmäytymistuokio Noora Reinikainen ja Susanna Vasara

NELJÄS TUOKIO ETU-LUOKALLE

Neljännessä tuokiossa on tarkoitus käydä läpi edellisten tuokioiden mietteitä.

Koska viimeinen tuoko on melko keskustelevalta muodoltaan, ja edellisistä tuokiosta oppineina aloitamme viimeisen tuokion antamalla oppilaille niin sanotun porkkanan.

Kerromme oppilaille, että koska he ovat edellisillä kerroilla tuoneet julki haluavansa pelata jotakin, niin aloitamme tämän tuokion yhdellä heidän valitsemallaan pelillä. Kerromme myös, että jos aikaa jää keskustelujen jälkeen pelejä voidaan pelata lisää, painotamme kuitenkin kuinka tärkeää on, että he rauhassa ja omassa tahdissaan vastaavat kysymyksiin.

Pelin jälkeen keskustelemme:

1. Aluksi muistellaan aiempia tuokioita ja niiden antia
2. Kysytään, mikä oli mukavinta?
3. Jos tämälantapaiset tuokiot jatkuisivat, mitä oppilaat toivoisivat lisää?
4. Pitäisikö opettajan / ohjaajien pitää vastaavanlaisia tuokioita?

Tässä vaiheessa opettaja ja ohjaajat tulevat luokkaan. Oppilaille jaetaan paperit, ja jokainen kirjoittaa paperille, mitä mieltä olivat tuokioista ja tehtävistä.

Kun oppilaat ovat kirjoittaneet omat mietteensä ja, jos aikaa jää, niin pelaamme lisää pelejä oppilaiden kanssa.

